

המאסף

קטלוג ופירוט של כל המאכלים הנמצאים
בספר השביעי

מחברת שניה

חֲדָלוּ בַּל דִּרְכֵי חֲכָמָה מִמֶּנּוּ חֲדָלוּ

עֲדֵי דֶרֶךְ בֶּן־מְנַחֵם עַד בְּמַסְלָתֶיהָ

עוֹרוּ ! נִלְכָּה אַחֲרָיו, בַּל נִירָא אַרְחוֹתֶיהָ

צְדִיקִים יֵלְכוּ בָּם רַק פֹּשְׁעִים יִבְשְׁלוּ

חֲשׂוֹנֵי שֶׁמֶשׁ חֲשׂוֹנֵי שֶׁמֶשׁ

וְשָׁמַע אֶת קוֹל יְהוָה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי עֹשֶׂה כְּכָל
 אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה וַיִּשְׁמַע אֶת קוֹל יְהוָה וַיֵּצֵא
 אֶת מִצְרָיִם מִמִּצְרָיִם
ת פ ל ה

אשר התפללו גזחינו ערת היהודים
 יושבי ברעסלוויא בכליום ערכובקר לעת
 צאת מלכנו יר"ה עם חילו בקרב.

אָנָּה יי אלהי צבאות אדון המשרים • מכין
 כסאו בצדק ומשפט • ומגהיג את עולמו
 בחסד וברחמים • מפיר עצת זרים ומישיר אף
 ארחות המטים עקלקלותם להפוך לטובה את אשר
 חשבו הם לרעה • כי בגבורתה כחכמתה וקדושתה •
 נאמה עליון נעליה על כל • עדיה נבואה היום
 בהתעטף גפשונו על אודות עברה אדוננו המלך •
 אשר מלאו לבו לעמוד בפרץ נגד ערת המהרסים
 והמחריבים אום וממשלה בהפכים כל דת ודין חק
 ומשפט המה השתות אשר נוסד עליהם שלום
 א ב 2 1 כל

(ק)

כָּל עִיר וְעִיר מְדִינָה וּמְדִינָה • אוֹתוֹ רָאָה וַיִּנָּאֵץ •
וַיֵּאָזוּר חֵיל לְהִלָּחֵם בָּם • לְמַעַן הִקִּים אֶת בְּרִית
דִּיאֲחֻנָּה וְהַרְיָעוֹת הַשְּׁלֹדָה וְהַדֹּשֶׁקֶט לָנוּ וּלְבָנֵינוּ
עַד עוֹלָם :

אָנָּה אֱלֹהִים צַדִּיק אֲשֶׁר אֵין חֶקֶר לְחַבּוֹנָתָה •
מִי יֹאמֶר לָהּ מָה תַעֲשֶׂה • וְאֵת מִי תִנְעֵץ
וַיְבִינָה • אָכֵן גִּשְׁתַּחֲוִה אֶל מַעֲוֵן קִדְשָׁהּ בִּירְאָתָה •
וּבַעֲנֻת לֵב אָנוּ מִפִּילִיּוֹת תַּחֲנֻנָּתָנוּ לְפָנֶיהָ • תַּעֲבֹר
מִהֲרָה מִמִּשְׁלַת הַדּוֹדִין מִן הָאָרֶץ • וְהִט לֵב הַמְּוִדִים
וְהַמְּוִדִים לַעֲזוֹב דְּרָבָם זֶה כָּסֵל לָמוּ וּלְאַחִיהֶם יוֹשְׁבֵי
תֵּבֶל • תִּדְּשׁ רוּחַ גְּבוֹן בְּקֶרֶב הָעַמִּים • וְלֵב טָהוֹר
בִּרְאָ לָהֶם • לְמַעַן יִשְׁכְּלוּ וַיְבִינּוּ כִי טוֹב שְׂמוֹעַ
מִמְּרֵי וְהַקְשֵׁב מִהַפְצֵר רִהְבִּים • וּלְבַלְתִּי פְנוֹת עוֹד
אֶל שְׂטֵי קֹב • הֲלֹא אֲנִי חֶסֶד וְאַמֶּת יַפְגֹּשׁוּ •
וְצִדִּיק וְשְׁלוֹם יִשְׁקוּ :

אָמֵנָם שׁוּפֹט כָּל הָאָרֶץ • אִם אַתָּה לֹא כֵן
תִּרְצֶנָּה • וּבְחֻמַּתָּהּ תִּגְשָׁגְבָהּ גִּזְרֶת אוֹמֶר •

לֹא

(קא)

לא יִכְפֹּר לְאֶרֶץ כִּי אִם בְּדָם • יַעַן מַלְאָה חֲמָם
לִפְנֵיהָ • וְהָיָא גִטְמָאָה • אָנָּה יִי • הַקְשִׁיבָה שְׁוַעַתְנוּ
וְהַמְעִיטָה צָרוֹת וּמִצּוֹקוֹת הַמִּלְחָמָה בְּרוֹכְרַחֲמֶיהָ •
תָּנָה עֲנֹה וְאַמְצוֹת לֵב לְהַעֲנִיִּים הַמְרִידִים וְהַמְדַּכְּאִים
מִמִּכּוֹתֶיהָ • וַיִּבִּירוּ כִּי לִמְעַן גִּסּוֹתֶם תַּעֲנִם וּלְמַעַן
הַטִּיבֶם בְּאַחֲרֵיתָם • גַּא הֲגֵן בְּעַד עֲבָדָה מִלִּבְנֵי
הַחֲסִיד • הַיּוֹצֵא וְבָא לִפְנֵי עַמּוֹ בְּקֶרֶב מַחֲנֵהוּ • לֹא
יָרִים לִכְבוֹ מֵאַחֵר הַצְעִירִים אֲשֶׁר בְּצִבְאוֹתָיו •
עַמָּם הוּא בְּצָרָה • וְתִדַּד שְׁנָתוֹ מַעֲיָגוֹ לְהַשְׁבִּיר
מִלְחָמוֹת בְּקֶצֶר גְּבוּל הָאֶרֶץ בְּיָדָה נִפְקִיד חַיָּו
הַיִּקְרִים • פִּלְטָהוּ וְחִלְצָהוּ מִכָּל רָע • יִמְיָנָה תּוֹרָהוּ
נוֹרָאוֹת בְּהִלָּחְמוֹ עַל דְּבַר אָמְרוֹ וְעֲנָוָה צָדִק •
וּכְבֹּדָהוּ לַעֲשׂוֹת יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ • הֲגֵן גַּם
בְּעַד יוֹרֵשׁ עֶצֶר וְאַחֲיוֹ • בְּגִי הַמֶּלֶךְ הַנֶּאֱהָבִים
וְהַנְּעִימִים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו • וּבְעַד הַשָּׂרִים אֲחֵי
הַמֶּלֶךְ הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ בְּיוֹם קָרֵב • הִירָה לָהֶם לְצוֹר
מַעֲזוֹ וּלְמַחֲסֵהוּ מִפְּנֵי חֲמַת הַתִּרְבַּ הַמְּשַׁבֵּלֶת • חֹק
וְאִמּוֹן לֵב אֲנָשֵׁי הַחֵיל וְשָׂרֵי הַצָּבָא • לְכָל יִמְרֵי
בְּקִלּוֹן

(קכ)

בְּקִלּוֹן כְּבוֹדָם אֲשֶׁר הִתְחַלְתָּ לָּהֶם מֵאֵן • הוֹרֵם וְהוֹדֵרֵם
מִקֶּדֶם • אֲמוֹן לַעֲבוֹדַת מַלְכָּם • עֹז לַנִּצָּח הַקָּמִים •
וְדַחְמִים גְּדוֹלִים לַעֲזוֹר וּלְנַחֵם הַשְּׁבוּיִם וְהַמְּכִיִּם
בְּמִלְחָמָה • הִיָּה אִמָּה עֹזֶרֶם • הוֹרֵם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ
בָּהּ • וְהֵאָצַל עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקִּמָּה וּבִינָה • רוּחַ עֲצָה
וְנִבְרָה • לְמַעַן יִשְׁכִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ •
וְיַצְלִיחוּ בְּכָל מַדְרֵךְ בְּפִי רַגְלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת חֵיל •
יִכְירוּ שְׁמָךְ וַיִּבְטְחוּ בְּךָ • וַיֵּדְעוּ כִּי אִמָּה הוּא הַנוֹתֵן
כֶּסֶף וְרוּצָה אֶת יִרְאֵיךָ הַמִּיֻּחָלִים לַחֲסִדָּה • מִהֲרֵה
יֵשׁוּבוּ בְּרָגָה וּבְשִׂמְחָה יוֹבִלּוֹן אֶל עִירָם וּמוֹלָרְתָם •
וְהוֹד תִּפְאֶרֶת וִישׁוּעָה מִצָּהִיל פְּנֵיהֶם •

אָנָּה יי • בְּךָ בִּטְחָנוּ וְעָלֶיךָ אֲנַחְנוּ מִשְׁלִיכִים

יִהְיֶנוּ • כִּי אֶהְיֶה טוֹב וְתִשְׁנֶנָּה רַע •

הָאֵר עֵינֵינוּ בְּדִרְכֶיךָ הַטּוֹבִים • לְמַעַן נִלְמֹד לִירְאָה

אוֹתָךְ וּלְדַבָּקָה בְּךָ • וּלְכַלְתִּי סוּר מִן הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר

יָמִיךְ וּשְׂמָאל • כִּי הוּא מְקוֹר חַיִּים וּבְאוֹרְךָ נִרְאָה

אֹר • מִן לֵנו לֵב לְהִבִּין עֲמָקֵי סוֹדוֹתֶיךָ • לְמַעַן

נרע מבב גם את התלאות המוצאות אותנו להשלים
את נפשותנו הלקה ממעל • ולא נחל להשכיל
להשיב להסיר צלך וחסדך מעלינו • ברכנו אבינו
גם אנו גם בנינו • שפוך רוחך על כל יושבי תבל •
והדריכם באורח מישור וצדקה כי אז תמלא כל
הארץ רעה • ושלום אמת יבוא עד בלי ירת • אז
נרנו כל בשר יחדיו • כל לב מתוני ברחמיך
וקוראי שמך • ויאמרו תמיד יגדל • • ברוך
זי לעולם אמן ואמן • •

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

השם הגדול והנורא והנשגב והנעלה
הקדוש והטהור והנרצף והנמשך
הנצחי והנצחית והנצחית והנצחית
הנצחית והנצחית והנצחית והנצחית

(קד)

למוד יות

א

אגרת בענין חלוקת תמונות ההקשים *

שמות ה' שלום לך רעי היקר הכתמד כ"ה אהרן כ"י

יפה דנת בהגהתך על מה שאמרתי בענין חלוקת מין ד'
לתמונה השנית למין ג' לתמונה הראשונה , ושבע"כ
שנשתנה ג"כ התולדה מהשלימה א החיוב (מאסף שנת קמ"ט
דל ש"ט) , שאין צורך לזה , רק בהפכנה למין ד' בראשונה ,
והשאר איכות התולדה כמות שהיא . ואחרי הודעי זאת
עינתי בדבורי שם , וראיתי לשנות המאמר כזה :

כזה המין ההקדמה הגדולה מחייבת כוללת , והקטנה
שוללת חלקית , והתולדה ג"כ שוללת חלקית .
אמנם ההקדמה הגדולה תתכן על ב' אופנים . או
שהנושא והנשוא שוים בהקפם , ר"ל שאין בכלל
הנשוא מה שלא יכנס תחת גדר הנושא , כזה :

כל גבור כובש את יצרו

יש מנצח במלחמה אינו כובש את יצרו

יש מנצח במלחמה אינו גבור

או שהנושא בהגדולה יותר כולל מהנושא , כזה :

כל עץ צומח

אין כל גשם צומח

אין כל גשם עץ

וכשניהם

ובשניהם ההפוך קשה מאוד, כי כפן האחרון מלבד
 שנוי הכמות בהפוך הגדולה ואיכות הקטנה, אשר
 שניהם בלתי ראויים להוליד בהתמונה הראשונה
 הנה גם אי אפשר כאן להפך התולדה, בהיות
 הכושא סוג וכולל א"כ יותר מהנשוא שהוא מין בלבד,
 כמוכח משער ה' למלות ההגיון? וכפן הראשון אף
 שנוכל להמיר הגדולה בלי שנוי הכמות, וגם התולדה
 תשאר צודקת בהפוכה, מ"מ מה נעשה לקטנה
 המשוללת, והיא עקרה שלא תלד. ולכן נצטרך
 מתחלה לכלל אחר בהגיון, שלא זכרו שניהם מאורות
 הגדולים בחבוריהם, והוא: כל מאמר מחייב
 כללי, אם נמיר נשואו ונשאו למתנגדם ע"י
 הוספת בלתי, אין או לא, ושאר צודק ע"י
 הפוך המשפט. ד"מ בדיון שלפנינו, אם כל
 גבור כובש את יצרו, נמשך ממנו שכל מי
 שאינו כובש את יצרו אינו גבור ואם כל עץ
 צומח נמשך מזהב"כ שכל בלתי צומח אינו עץ.
 כי זה נוסד באמת מן המושכלות הראשונות, שאי
 אפשר לדבר והפוכו בנושא אחד, וא"כ אי אפשר שיהיה
 עץ צומח ובלתי צומח יחד, וכן כל כיוצא בזה.
 אמנם בהיות שכל מאמר משולל יוכן באמת על ב'
 אופנים, או כמחייב או כמשולל, דהיינו או
 שנצייר מלת השלילה כחלק מהנשוא עצמו, ואז
 הוא מחייב רעיון הנשוא מחובר עם רעיון השלילה
 אל הנשוא, או שנצייר רעיון הנשוא בפני עצמו,
 והוא כפרד מהנשוא ע"י מלת השלילה (כמבואר
 בפירוש הרמ"בן לשער ז' בבאור שלא מן המאמר).
 הנה לפ"ז תהיה ההקדמה הגדולה אחר שנתהפכה
 שוללת כוללת, כל אינו — כוונתו שאת יצרו

אִי כּוֹ גִבּוֹר : וההקדמה הקטנה שתשאר כמות
 שהיא תהפך ג"כ באיכותה להיות מחויבת חלקית ,
 קצת מנצח במלמדה (הוא) אי כו —
 כּוֹשֶׁת יָצָרוּ , אחרי שנרכיב בהכרח מלת
 השלילה שבה להיות חלק מהנשוא , כמו שהיא
 בההקדמה הגדולה חלק מהנשוא : וא"כ תולד
 משתי אלה ההקדמות מאמר משולל פלקיי ,
 ע"ד המין הרביעי לתמונה הראשונה , שהוא בעצם
 אותו המאמר הנולד בשנוי ההקדמות מעט ע"י מין
 הרביעי לתמונה השנית , כזה :

כל אינר-כובש את יצרן אינו גבור

קצת מנצח במלחמה אינר-כובש את יצרן

קצת מנצח במלחמה אינו גבור

הוא מן השני

כל אינר-צומח

קצת גשם (הוא) אינר-צומח

קצת גשם אינו עץ

אמנם כמה שראית להעיר בענין חלוק מין ה' לתמונה

השלישית , ובזרת אומר שלא תהפך למין השלישי

כי אם למין הראשון מתמונה הראשונה , מלבד שלא כן

עמד , הנה גם לא יסכימו דבריד אלה למה שהעירות

בעצמך במקום אחר בענין ההפוך : ראה והקש : לדעתך

אין להפך מאמר יש אדם כל בלי שנוי הכמות וישאר

זודק , יען כי

,,אף שהרב המבאר הכיח הכלל שהמחייב החלקי
 ,,יתהפך וישאר צודק בלי שנוי הכמות והאיכות ,
 ,,אין זה כי אם בעת אשר יהיה הכושא מצער וקטן
 ,,מן הכושא , אז לא נוכל להפך המחייב החלקי בלי
 ,,מהכושא , שנוי הכמות שישאר צודק . וא"כ אין כאמרתה ,
 ,,אחרי שהוכח י ש א ד ס ס כ ל , כהפך לאמור
 ,,י ש ס כ ל א ד ס . הלא הכושא א ד ס יותר
 ,,כולל מהכושא ס כ ל , וע"כ אם נהפכו צריכין
 ,,לכתבו לאמור כ ל ס כ ל א ד ס . גם אין
 ,,נחייב מהתולדה י ש ס כ ל ה ו ל ד ק ו מ מ י ו ת
 ,,ההפוך י ש ה ו ל ד ק ו מ מ י ו ת ס כ ל ,
 ,,אולי לא כן , כי אם כ ל ה ו ל ד ק ו מ מ י ו ת
 ,,ס כ ל . כי כאשר באמר י ש ג ש מ י ש עופות ,
 ,,לאמר אתה , האם נוכל להפכו כזה י ש עופות
 ,,ג ש מ י ש ? רק צריכין לאמור כ ל עופות
 ,,ג ש מ י ש וגו' . "

הנה כמה תשובות יש בדבר , אחי . תרא : אין תאמר ,
 א ב ל א ס י ה י ה כ ו ש א י ו ת ר כ ו ל ל מהכשוא
 אז לא נוכל להפך המחייב בה חלקי בלי
 שנוי הכמות ? הלא במאמר קצת שחור א ד ס
 הכושא יותר כולל מהכושא , כי יש שחורים בעופות ובהמות
 ובאכנים ובעצים וככל בלי מלאכה , הכי לא נוכל להפך
 המאמר בשביל זה בלי שנוי הכמות וישאר צודק , באמרנו
 קצת א ד ס שחור ? ואדרבא בשנוי הכמות לא יצדק
 לאמור כ ל א ד ס שחור . אלא ודאי שהיתה כונתך
 כזה לאמור : אם רעיון הכושא לא ימצא חוץ מגדר הכושא
 כלל , דהיינו או שהכושא סוג והכשוא אחד ממניינו , כעין
 המשל

המשל שהבאת יש גשמים עופות , או שהנשוא
הוא אחד מהארי או משיגי הנשוא שלא ימצאו כי אם בו
לבדו , כעין מאמר יש אדם שוחק תמיד ,
על כל כיוצא בזה יהיה ההפוך בלתי צודק לדעתך כי אם
בשני הכמות להיקף כללי , ולכן תמשך מזה שצריכין אנהנו
לאמור , כל סכל אדם , כי אין סכל כי אם במין
אדם לבד . אכן שגגה היא גם זאת היוצאת מלפני ידידי .
כי אם גם כן נענין הפוך המאמר החלקי כפי הגדר
סבדרת , מ"מ אין זה דומה כלל לנדון שלפנינו , כי התואר
הזה סכל לא ימצא דוקא באדם לבדו , אכל כמו שאומרים
האריה גבור , השועל ערום , הפיל חכם , כן נאמר
הקוף סכל , כי ע"י סכלותו לעשות מעשי הכל וכלתי
מועילים לו כלל הנה הוא כלכד בידי הציידים כידוע , וא"כ
יש סכל שאינו אדם , אשר הוא שזה אצלנו למאמר
אין כל סכל אדם . שלישי : אמרת , גם
אין כחייב מהתולדה יש סכל הולך קוממיות
ההפוך יש הולך קוממיות סכל . אולי לא
כן , כי אם כל הולך קוממיות סכל .
אולי ? אולי באמת כן . אך מה יעשה הספק בזה .
אנו אין לנו כי אם לחקור אחרי מה שתולדנה ההקדמות
בודאי , ואם קצת סכל הולך קוממיות ,
בודאי ג"כ שקצת הולך קוממיות סכל ,
וזה מה שרצינו לאמת , לא פחות ולא יותר . אולם באמת
אין שייכות כלל לזה הספק כאן . אם יהפך איש מאמר
קצת אדם שחור למאמר קצת שחור אדם ,
הכי נשאלהו ג"כ אולי כל אדם שחור ? בודאי לא ,
לפי שאין זה מקביל עם בחינת הרעיונות של אלו השמות ,
וכן הוא ג"כ בנדון שלפנינו . הלא רעיון הולך קוממיות
יותר כולל מפילו מרעיון אדם , אחרי שגם החיה הידועה

בשם אורא כב אוטא כב הולכת קוממיות' וכבר
 בזרת אומר שרעיון אדם יותר כולל מרעיון סכל ,
 וא"כ איך נאמר כל הולך קוממיות סכל - גם
 בלאו הכי , אחרי שאמרנו כל אדם הולך קוממיות ,
 הנה יולד מצרופ שתי אלה ההקדמות , ע"י היקש א' לתמונה
 הראשונה , כל אדם סכל , שהוא בודאי רעה יותר
 גדולה מאמרנו כל אדם שחור .

רביעית : על שאתך , כאשר נאמר יש גשמים
 עופות , האם כוכל להפכהו כזה יש עופות
 גשמים , וישאר צודק ? אשיב בודאי שכולל להפכהו
 כן וישאר צודק , כי אין אנו צריכים לאמור כל עופות
 גשמים , רק אם נחקור אחרי אמתות הענין דיקא ,
 כי אז נטעה אם נאמר שמושג גשמי כמצא בקצת עופות
 לבד . אבל אם נשמש בו לאמת על ידו משפט מה , ודי
 לנו כבר בזה , אם יחויב הכשוא לקצת המין , מאי איכפת
 בזה אם הוא שייך גם לכל המין או לא , אנו אין לנו כי
 אם הקצת שנעמוד בו עתה . ולכן כל עת שנרצה להסך
 מאמר מחייב חלקי , אין אנו צריכים לחקור מתחלה ,
 אם הכשוא ימצא גם מחוץ לגדר הכשוא אם לא , למען
 דע היחכן לשנות הכמות או לא . כי לאיזה תכלית נשנה
 כמות החלקי ? או שהוא יצדק במאמר המהופך לבד ,
 ואז אין לשנות . או שיש לחבר רעיון הכשוא לכל הכשוא ,
 ולעשות המהופך מחייב כללי , הנה גם אז לא יבצר המאמר
 החלקי מלהיות צודק .

ואם לא תאמין בזה לדברי , האמן לדברי עצמך . כי כן
 אמרת בהערתך השניה לשער ד' מבאור מלות הביון , אחר
 שהראית ההפרש שבין הסותרים ובין המתהפכים ובין תחת
 המתהפכים באר היטב , וזה לשונך שם :

„אך יש עוד התנגדות אשר לא זכר הרב המחבר ,
 „והיא בין משפטים בעלי הקפים , אשר האחד
 „מחייב או משולל כללי , והשני מחייב או משולל
 „חלקי , וההתנגדות הזאת נקרא בלשונם
 „*Propositiones subalternæ* שניהם יכולים
 „להיות נודקים או בלתי נודקים . אך אם
 „המחייב או המשולל כללי , אשר נקרא
 „בלשונם *Subalternans* , נודק , ע"כ גם
 „החלקי אשר נקרא בלשונם *Subalternata*
 „גם כן נודק , אבל לא בהפוך . כי מהכללי
 „תקיש על החלקי , אבל לא מהחלקי על
 „הכללי . “

גם בהתמונה שהבאת לדוגמא הנגת לעין כל
 מאמר כל אדם כותב עם מאמר קצת אדם כותב
 בזה האופן מההתנגדות שניהם נודקים , וא"כ אם גם
 יתכן לאמור כל סכל אדם , מ"מ ידק כמוהו ג"כ
 לאמור יש סכל אדם , והוא מה שרציתי לאמת .
 גם מה שהעירות שם בענין ההכרח והאפשר שיתנגדו
 בזה האופן מההתנגדות , מקייע לדברי . כי באמרנו
 כל סכל אדם הענין דומה לאמרנו שכל סכל בהכרח
 מסוג אדם , ואם נאמר יש סכל אדם הענין דומה
 לאמרנו אפשר היות הסכל מסוג אדם , וכבר גזרת
 אומר , אם ההכרח נודק האפשר ג"כ נודק .
 ועוד ארחיב לך הדבור אי"ה בענין ההתנגדות הזה
 בפרט ושאר ההתנגדות בכלל , אם תאבה להטות אזנך
 לדבורי . אך עתה לא באתי כי אם להודות לך על
 השגתך הראשונה , ולהצדיק חלוק מין החמישי בתמונה
 השלישית ככל אופן שיהיה למין השלישי מתמונה הראשונה .
 והתועלת בזה שלא נצטרך לב' דרכים שונים בחלוק זה המין ,

(קיא)

כי בודאי לזה יודה כל איש שהחלוק למין א' מתמונה הראשונה
אינו שייך בכל הקשים מזה המין, דהיינו אם ההקף הכללי
לא יתכן כהפוך ההקדמה הגדולה כמו שראינו לעיל
במאמר קצת אד"ס שחור.

הואל בא השיבנו דבר ולהשמיעני דעתך כמה שתקיים עמי
וכמה שתפגם ממני, וה' יואל לרותך כל טוב כאות אחיד
ורעך יואל ברי"ל.

ב

בענין שני קוים המקבילים הנקראים

פאראללעל רייניען

בהיותי בעיר בערלין שמעתי דבר חדש, כאלה ומקובל
בענין שני קוויים המקבילים (פארוואגל) זייניען
זמני החכם המהנדס המפורסם מוהרר אברהם קאסל כר"ו,
לא מצאתי עד כה בכל ספרי ההנדסה, ועל כן חשבתי
למשפט לחלק דבריו ביעקב ולהפיצם בישראל לתועלת חפצי
חכמה. ותוכן דבריו להראות במופת: שאם קו אחד
(תמונה א) AB עובר וקו אחד שני קוויים אחרים EF ,
 CD בשטח אחד, והזוויות הנעשים על ידי חסיכה הן
 FKH , DHK פחותים ליחד מן שתי זוויות נכבות
אז בהכרח אם יתארכו הקוים CD , EF יפגשו זה
את זה במקום אחד. וכה באר:

הנחה

אם נמשך על שטח אחד מנקודת A שלשה קוויים ישרים
 AB , AC , AD וקו אחד מהם דרך דמיון
 AB משוער ומוגבל, ושני קוויים האחרים כלתי משוערים
ומוגבלים

הפניית

(קיב)

ומוגבלים ואין שוככים במישור כי אם כושים זה לזה עד שתהיה
על ידי נטיות זווית אחת ; אז בהכרח כוכל למשוך ולהאריך
את שני הקווים הנלתי מוגבלים כל כך , עד שאם נמשוך
אחרי כן מנקודת הגבול C אל נקודת הגבול D הקו CD ,
לא יפגוש הקו CD הזה את הקו המוגבל AB כאשר נראה
בשלש התמונות הראשונות (א' ב' ג') המוצגים פה

הצעה א'

אם הקו המוגבל AB חותך את הזווית A הנעשה על ידי
נטיות הקווים הנלתי מוגבלים (תמונה ד') אז כוכל
למשוך ולהאריך הקווים האלה כל כך , עד שהקו המשוך
מנקודת גבול CD יגביל ויסקיר לא לכד את הקו
המוגבל AB כי אם גם חלק מהמכל הקווים אשר נמשכו על
השטח הזה מן הקו המוגבל הזה לצד מה יהיה אשר יהיה .
כאשר תראה פה שהקו CD סוגר את הקו AB וגם חלק
אחר מן הקו BE אשר נמשך מן הקו הזה לצד אחר כשטח אחד .

שאלה א'

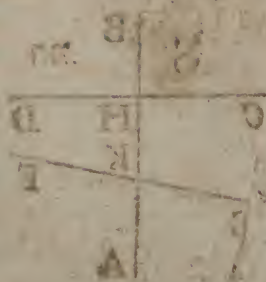
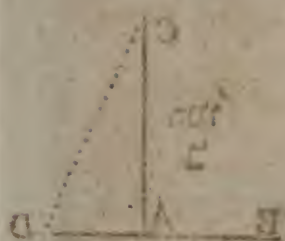
איך כוכל להקים על צלע אחת , דרך דמיון צלע AB
ממשולש ABC (תמונה ה') משולש אחר ABD
אשר בתוכו יהיה זווית אחת גדול בכמות כשתי זוויות יחד
במשולש הראשון ?

התרה

חלק את הצלע BC השוככת מנגד לזווית השלישית A
במשולש ABC לשני חלקים שווים בנקודת E ; משוך
מנקודת A את הקו הישר AE והאריך אותו עד D דהיינו
שיהיה $AE = DE$ ואחר כן משוך את הקו BD ולא יהיה
לך המשולש ABD אשר בתוכו הזווית B שזה לשתי הזוויות
 $C + B = \text{משולש הראשון } ABC$.

המוסר

(94)

(קטו)

חמופת

בשתי המשושונים ACE, BDE הלא הנלעות $EB=$
 CE, והנלעות $AE=ED$, והזווית המקבילות
 (פערטיקולריזם) שוות זו לזו $BED=AEC$, ואם כן
 בהכרח כל המשולש ACE שווה אל המשולש BDE והזווית
 DBE שווה אל הזווית ACE, וכעבור זאת הזווית הגדולה
 DBA במשולש ABD שווה אל שתי הזוויות יחד במשולש
 הראשון ABC דהיינו זווית, $DBA=ACB+ABC$,
 וזה הוא מה שרצינו לכאן. —

הצעה ב

לדע שכל זווית חזית אף אם תהיה מרווחת במאד, מכל
 מקום היא פחותה משתי זוויות נכבות יחד או מן 180°
 ואחרי שהודענו למעלה, שיש ביכלתנו לעשות מכל שתי
 זוויות במשולש אחד, זווית אחת במשולש אחר אשר תהיה
 נכמות להשתי הזוויות, אם כן בהכרח תהיה כל משולש
 שבעולם, שתי זוויות יחד פחותות מן שתי זוויות נכבות או
 מן 180° , דאם לא כן, איך נוכל לעשות מהם
 זווית אחת? —

שאלה ב

איך יתבאר במופת, שאם יהיה קו אחד AC מובל
 ומשוער (חמופה ו) ומשתי נקודות גבולו דהיינו
 A, C יוצאים על שטחו שני קווים אחרים וישרים CD,
 AB כאופן, ששתי הזוויות הנעשות על ידי נתינתם עם הקו
 המובל דהיינו זווית ACD , BAC ליתר פחותות משתי
 זוויות נכבות, שיהיה בהכרח שיפגשו הקווים AB, CD
 את זה במקום אחד, אם יתארכו ארבעות מה? —

התרה

2 2 ב ב

קיר התרה

חלוק את הקו AC לחלקים שווים בנקודת R, משוך את
הקו RL כפי רצונך, ומן הנקודה R משוך את הקו
RM עד שיהיה $RM=RL$, ואחרי כן משוך את הקו
AM. הנה כפי אשר הראיתך למעלה, יהיה המשולש
 $ARM=LRC$, והזווית C במשולש LRC שזה אל זווית
A במשולש ARM, ולפי זה יהיה הזווית $BAC+DCA$
 $=BAR+BAM$, ואחרי שהנחנו בשאלתנו שהזווית
 $BAC+DCA$ פחותה יחד מן שתי זווית נכבדות אס כן
בהכרח גם הזווית $BAR+RAM$ גם כן פחותה מן שתי
זווית נכבדות, והשני קווים BA, AM אין הולכים במישור
דרך נקטים זה לזה, הנה הקו המוגבל AC חותך את הזווית
BAM, ועל כן בהכרח כוכל אכתנו למשוך ולהאריך את
הקווים AM, AB כל כך, דרך דמיון פה עד E, N עד
שהקו הנמשך מנקודות גבולס NE לא יפגוש את הקו המוגבל
AC, (הגחה והצעה א), ומעתה יתבאר כמות
שאס נאריך גם את CD שיפגוש בהכרח את הקו הנתארך
AB דרך דמיון בנקודת H.

במשולש AEN נקגר הקו AC וגם חלק מהקו CD
אשר נמשך מן הקו המוגבל AC (הצעה א),
ומעתה אס נאריך את הקו AC עד נקודת P בצלע EN,
יהיה המשולש ANP, במשולש הזה נאריך מנקודת C את
הקו CD הנה לא ימלט משני האופנים האלה, או שהקו
המתארך הזה יפגוש את הצלע PN או שיפגוש את הצלע
AN. אבל לא יכול לפגוש את הצלע AN כי אז תהינה שתי
הזווית C, A במשולש החדש הזה, שתי זווית נכבדות (כי
שתי זווית המתאימות בנקודת C בשתי זווית נכבדות כמותם,
ואחרי שזווית LCR שזה אל זווית RAM אס כן תהינה שתי
זווית

(קין)

זווות כמשולש החדש $A+C$ בכמות גשתי זווות נכבות ,
 וזה בלתי אפשרי (הצעה ב) ואם כן בהכרח יפגוש הקו
 המתארך את הנלע PN דרך דמיון בנקודת F . ומעתה
 בהכונן כמשולש AEP אם נאריך את הקו CD , גם כן
 לא ימלט מהשני האופנים , או שיפגוש את הנלע AE או
 את הנלע EP , והנה את הנלע EP לא יכול לפגוש , אחרי
 שהקווים EP , PN הולכים במישור וכיושר , וכבר פגש
 הקו CD המתארך את הנלע EN בנקודת F , ואם כן
 בהכרח יפגוש הקו המתארך CD את הנלע האחרת להיינו
 AE דרך משל בנקודת H , והוא מה שרצינו לבאר , שהשני
 הקווים AB , CD אם יתארכו , יפגשו זה את זה
 בנקודת H .

והוא הדבר אשר דברתי בפתיחת המאמר הזה , שאם קו
 אחד עובר וחותך שני קווים מקבילים בשטח אחד ,
 והזווות הנעשות על ידי חתיכה זו פחותות משתי זווות נכבות ,
 כמו בתמונה הזאת , שהקו AC חותך את הקווים המקבילים
 AB , CD , והזווות A , C פחותות מן גשתי זווות נכבות ,
 שבעל כרחך אם יתארכו הקווים המקבילים יתפגשו
 בנקודת H .

אחרון וואלפסואהן

ביום ראשון החדש חשוון תשנ"א

החכם ר' מרדכי אברהם ב"ר

המאמרים הנשקפים אל

(הסוף של המאמר) (הסוף של המאמר) (הסוף של המאמר)

3 3 2 2

(ק"ח)

מ ש ל

פּשֶׁשׁ (*) אַחַת עֲלָתָה עַל הַמִּטָּה

לְגִשּׁוֹךְ אֶת הַשּׁוֹכֵב בָּהּ כַּמִּשְׁפָּטָה.

וַיִּקֶץ הָאִישׁ הַהוּא מִשְׁנָתוֹ

וַיֵּרָח רִיחַ נִיחּוּחַ לִקְרָאתוֹ

וַיִּשְׁלַח יָדוֹ לַתְּפִשָּׁה וּלְהַמִּיתָהּ

כִּי כֵן בָּכָל הָאָרֶץ אַחַת דָּתָהּ.

וַתִּצְעַק צַעֲקָה גְדוֹלָה וַתֹּאמֶר

גִּשׁ הַלֵּאָה אֶל תִּגַּע בִּי

כִּי אִם תִּרְחֹץ יָדְךָ וּתְטַהֵר

כִּי כֵן צִוָּה לִי אֲבִי

מִכָּל רִיחַ רַע מְאֹד הִזְהָר.

וַיִּצְחַק הָאִישׁ קוֹל רֶם וַיֹּאמֶר

כָּל הַנוֹגֵעַ בְּךָ יִקְדָּשׁ וְאֵת סְרוּחָהּ!

וַיֹּאחֲזוּ בָּהּ וַיִּרְצֹץ אֶת מוֹחָהּ.

*

*

כֵּן רָאִיתִי — שָׁמְעוּ וּסְפְקוּ בָּפִים! —

אֲנָשִׁים מִתְטַהֲרִים בְּמִיכָל מַיִם,

שֶׁרָם הִלְכוּ לִקְבוּרָה אֶת מֹתָם

לְבִלִי טָמֵא טָמֵא בְּטוֹמָאֲתָם.

י - ל

(*) תולעת קטנה מזכרת בדברי חז"ל (דה"ד נח)

קדש

(קס)

ה ד ה

ס י ז ט כ א ב ג ד ה ו ז ח ט י

שתי חדות אחורה ועוד שלשה
בה תמצא פתרון לראשונה ושניה

ג י י ח * י י א * ח י י ש

ראשון של שמי , שני של שמי
שני של שמו , ראשון של שמי
סוף שמי , חצי סוף שמי .

והנה כי יצא שם זה * וזה * וזה * וזה * וזה * וזה *
מי זה האיש
אשר שמו יצא מפי , זה יצא שם זה
אף כי אמרתי : וזה * וזה * וזה *
שמו אל יצא מפי ?
אם יעמדו קוראי השם לפניך
בין תבין את אשר לעיניך .

זה שם זה * וזה * וזה * וזה * וזה * וזה *
ל
הלצה *

שאלוני ,
המאסף אם יאסף או יוסף ?
השיבותים
לא יחדל כותב כי אם תם כוסף .

ל
הוא מה שיקרא כלל וחרטיטפיו . *

(קכ)

מכתבים שונים

שיחה בארץ החיים

(המשך השייך למכתב ראשונה ד' ס"ז)

מ"ב"ם השם המופשט דעה אשר לגור מן שורש ירע הנחתה
ראשונה על הכנס צורות ורשמי המושג כנפש המליירת,
יהיה ציור חושי או שכלי, ואחר כך הונח על פעולה
שכלית לייחס ציור מושג כל אחד למושג מיוחד, והיא
השגת והכרת מושג אחד על ידי הארי עצמותו
מעמידו והכדלו, כמאמר התלמודיים: אם אין
דעה הברדלה מנין. רצונם אם אין אדם יודע ידיעה
ברורה מדבר אחד ומכירו היטיב, אין בידו להכדילו
מזולתו, כי אם ימיר אותו במושג אחר אשר נדמה
לו מזד מה. ואדמה לך דמיון אחד למען תבין את
אשר אדבר, אחרי שהודעתני כי לא נסית ללכת
בדרכים האלה. אמור כל מה דעתך בבאור השם
תגשמות אשר הוזכר בתורת משה אלל העופות
הטמאים, ואיך תבארהו?

פלוני הנה אבארהו כפי למדוני מורי, והוא העוף הפורח
בין הערכים כי לא יכול לראות אור השמש.

מ"ב"ם כדברים האלה בארו גם רוב מפרשי התורה
ואולם כולם שגו, כי הפורח הזה איננו מקוב
העופות.

(קבא)

העופות כי אם לחית הארץ יחשב . (א)

פלוני התשחק בי ? הלא ידעתיה וראיתיה פעמים רבות ,
ולא שתי כנפים לעופף בהן על הארץ .

מ"ב"ם הוא הדבר אשר דברתי , כי על אשר אין לך ידיעה
ברורה והשגה נכונה ממין הפורח הזה ואין בידך
להגדיר גדרו , על כן המר תמיראותו . כי משויגי
הפורח הזה הלא המה : שהוא מוליד כנים ומיחיק
אוהם , גם אין לו כוחות רק שערות , וכנפיו
מובדלים מאוד מכנפי העופות בחמרם , בצורתם
ובתכניתם כנודע לכל יודעי תולדות הטבע , ובעבור
זאת כארי וכדוב יחשב גם הוא לחית הארץ .
וכמקרה אשר קרה למפרשי התורה בבאור השם הזה ,
כן קרה פעמים רבות בדברים אחרים לאנשים אחדים
אשר לא עמלו להשיג הדבר ההוא על מכונו , ונפרט
בענינים

(א) הרד"ק שמו מן הטעות הזה ובאר שם תנשמת העוף
הצועק כלילה אשר נקרא בלשון אשכנזי חוהו או קוין
והמה ממין העופות הטורפים אשר נקראים בשם איילען ;
אך לעומת זה באר שם עטלף העכבר הפורח כלילה , ואם
כן מה שהתקין בתנשמת העוף בעטלף . ואולם כל המפרשים
האלה , יצטדקו בבלי דעת מקפורי הטבע החדשים , אך
מי יתן ואלע מדוע תרגם גם אדונינו רמב"ם אשר לפקיו
בגלו הנקחרות האלה כשגילה הזאת בשם פֶּדֶרְאוֹוֹי ולא
בשם אחר ? מי הלחץ אותו לתרגום הזה ? המכלי אין
עופות טמאים לישראל עד שהוכרח לתרגמו בדבר המתנגד
ליסוד אשר הוקד מיודעי תולדות הטבע ?

המחבר .

(קכב)

בעינינו נשגבים ורמים , אשר לא נשיג אותם רק
על ידי התאמה והשקפה רבה כמו , מציאת הכורא
השגחתו על כוראיו , הנקמתו עמהם , והתארים
המיוחסים לו ממנו . כי מבלי ידיעתם ידיעה ברורה ,
המפאיו עליו דברים לא כן , ומה עצמו הכתובים
בכני אדם על דבר האמונה באלהים , ומה רבו .
פלוגי זכור אזכור כי חכמי התלמוד דברו פעמים רבות
מכת אחת אשר חשבה , שיש שתי רשויות בעולם ,
אחת פועלת טוב , ואחת פועלת רע .

ב"ב"ם כן הוא . כי אנשי הכה הזאת מבלי דעת לא יכלו
להשיג הטוב והרע על ככון , ולהכדיל בין טוב ורע
אמתו ובין טוב ורע מדומה , וימירו טוב ברע ורע
בטוב , ועל כן יבצר מהם לשפוט עליהם ולהתאים
אותם יחד במדות העליון כרוך הוא , כמאמר
התלמודים אם אין דעת אין בינה . — וכאשר
שמעו הסכלים האלה דרך דמיון קול רעם , ויראו
אש הכרק לזהט ויבער מגדיש ועד קמה , האמינו
משנאת פועל רע כעשה כזאת , ולו חכמו יבינו כי
כל זאת וכל מה שדומה לזאת , מחוקי הטבע היא ,
אשר הסביע הכורא , מיום כורא את החבל ,
למכות הכלל , והרע אשר יגיע מדברים באלה ,
הוא רע מדומה בבחינת הטוב האמת , אשר יגיע
על ידם לכלל .

פלוגי חלילה לי , להאמין ככת הזאת שיש שתי רשויות
בעולם , אך גם דבריד כפלאים בעיני עד מאוד ,
כי מדוע יבחר העליון כרוך הוא , להיטיב לעולם
בכלל על ידי כזק פרטי ? היבצר ממנו להיטיב בכל
כזק

פוק ? ועל כן שבת אני דברי מורי וגאוני דוריאשר
למדו , שתכלית הרעם לענוש החוטא , ולשלם
הרשע כרשעתו וכפרי מעלליו , והן הן הדברים אשר
אמרו התלמודיים אלהים עשה שיראו מלפניו . (ב)

ק"י ב"ם ידעתי גם ידעתי כי לא תבין מילי ולא תשיג אותם ,
כי הדברים עמוקים ואח"כ לא הסכנת בעוד בחיים
חיתך לקונן ולדרוש באלה , ולכן גם כעת הזאת
לא אוכל לבאר לך הדברים על מכוונם ולהודיעך איך
הנזק הזה דבר הכרחי בפעולת הטבע כדמיון פסיק
רישיה ואל ימות . אך זאת אגיד לך , חלילה לכל איש
ישראל להאמין , שהרעם נברא בכל פעם לפי שעה
אם לשבת אם למסד , והוא למעלה מן הטבע .
כאשר

(ב) בזמנינו מצאו החכמים מחקרי הטבע להגדיל את
כפשותם ואת בתיהם מאש ברק על ידי כלי הנקרא בשם
(וועטטר אבלייטר) , ולו ידע הרמ"ם מן הדבר הזה ,
בוודאי הודיע אותו לפלוני , לכתור דעת פלוני מתכלית
הרעם , ולהביא מופת חותך על בטול דעתו הנפסדה ,
שהרעם נברא לענוש החוטא בכל פעם אשר יהיה רצון הבורא
להעניש . — ואולם זה ימים רבים לאין מקפר , מצאו
חכמי פולין מעדת ישראל , ברוחב בינתם ועל פי סוד ה'
ליראיו , דבר גדול לעמוד על כפשותם כגד רגשת הרעם
ואש הכרק , והיא להניח מלח על ארבע פאות השולחן
ולפתוח ספר בראשית . ואני ידעתי שהפלוני עשה כזאת
פעמים רבות בביתו , ומרגלא בפומיה שהוא בדוק ומנוסה ,
וככל זאת האמין שהרעם נברא לענוש החוטא ? היסתר איש
במלח או בקפר בראשית להגדיל מיד בוראו ? —

(קכד)

כאשר יאמין ההמון • כי להרחיק הדעה הכוזבת
הזאת מכני ישראל ולנטוע בלבם הדעת הישרה ,
והיא , שהרעם והברק מיוסדים בחקי הטבע מאז
ברוא אלהים ארץ ושמים , יסדו חכמי התלמודיים
לברך ברכת עושה מעשה בראשית , להורות
שהברק ממעשה בראשית , דהיינו מחקי הטבע ,
כי שם מעשה בראשית , כנוי לחוקי הטבע • —

פלוני הנעלם ממך דעת האמוראים בסבת הרעם • הלא
הם אמרו שסבת הזועות למעלה מן הטבע , כי כה
דבריהם : רב קטינא אמר כפיו קופק זו על גבו ,
ורבי יוחנן אמר אנחה מתאכח • (ג)

מ"ב"ם (אל לבו) שטיא בחדא מלתא קאז • (אל פלוני) אל
תשיבני מדברי אבדה , ואל תשען על דברי יחיד , (ד)
כי , אז ליחיד הזה כונה בסתרה בהמאמר אשר
לא

(ג) ברכות פרק הרואה •

(ר) רבינו גסים גאון בפרושו לפרק הרואה כתב גם כן
על המאמר הזה בדברים האלה וזה לשונו : " האי מלתא
אגדתא היא ובה ובהל מה דדמי לה אמרי רבנן אין סומכין
על דברי אבדה • וכן כתב הרמבם באגרותיו לחכמי עיר
מארכעלרזיע : " וכן אין ראוי לאדם להניח דברים של
דעת שכבר נתאמתו הראיות בהן ויכעור כשיו מהן ויתלה
בדברי יחיד מן החכמים ע"ה , שאפשר שתעלה ממנו דבר
באותה שעה , או שיש באותם הדברים רמז , או אמרם
לפי שעה ומעשה שהיה • הלא תראו שהרי כמה פסוקים
מן התורה אינן כפשוטן ולפי שזדע בראיות של דעת
שאי

(קבה)

לא רצה לגלות לעין כל , או שהיחיד הדורש הזה
טעה באמת , וכנה לו כנין תוהו על אבן כוהו
כפי העולה על רוחו . כי כמוהו כמוהם בני אדם
היו , ואין אדם בארץ אשר לא ישגה לפעמים
וידבר דברים לא כן , כי זה גורל האדם !

פלוני (כנפול פנים , אל לבו) רחמנא לשוכן מהאי דעתא !
האנכי לא אשען על דברי חכמינו ? האנכי אמר
את פי הנדיקים האלה אשר קטנם ענה ממתי כל
הפלוסופים , אשר היו מימות אדם הראשון ועד
עתה ? ואולם מה אעשה , כרחל כאלמה נהיתי
לפניו כי נתן לי מורא ואיראהו . (אנחה)

מ"ב"ם למה כפלו פניך ועל מה תאנח ? אם יש את כפפך
דבר מה אל תכחד תחת לשונך .

פלוני אל כה תקנף ! לא אכחד ממך כי נכחתי מאד
בשמעי הדברים יוצאים מפיו : אל תשיבני מדברי
אגדה

שאי אפשר שיהיה הדבר כפשוטו יתרגמו המתרגם ענין
שהדעת סובלת אותו , ולעולם אל ישליך אדם דעתו
אחריו כי העינים הם לפנים ולא לאחור . (אגרת
הרמבם דף ט"ז ע"א) . קרא , שנה ושלוש קורא אסוב !
הדברים האלה ואל ימוש מפיו . אך הכן מאוד באמרו :
אין ראוי להניח דברים של דעת שבכבר נתאמתו
הראיות בהן , כי רק הדברים ההם אשר ראיות השכלי
והטבעי כהלל יאמתו אותם , הדברים האלה אל תביט ואל
תסירם , ולא כל הדברים אשר מתנגדים לדעתך לכך , כי
מאי חוית שדעתך יותר אמת מדעתא דהאי , והרי זאת כאלו
האמר בטלו רגלכם מפני רגלי : המהבר .
לא

(קבו)

אגדה ואל תשען על דברי יחיד, כי מה חכמת
חכמינו וכינת נבזינו בגד האנשים הטוהרים ההם
אשר אור ה' נגה עליהם, וכל דבריהם כאמרים
באמת ונדק, עד כי על קוץ וקוץ שדבריהם יש
תלי תלים של הלכות הנעלמים והנשגבים ממנו
ועליהם תאמר שהם שגו לפעמים? רוח ה' דבר כס
ומלחו

לא לבד שהרמב"ם באגרותיו והבינו נסים בפרשו חסכו
בזאת על עיניו לאגדתא בי אס גס איזה מחכמי התלמודים
רחקו האגדה מעל גבולם כאשר תזאלו בירושלמי דמעשרות,
ר זעירא הוה מקנטר לאלין לאגדתא וזוט לון ספרי דקסמי,
ובמסכת סופרים פרק ז"ן אמרו לאגדתא לא כתבו
ורב שירא גאון כתב: הני מילי דכפקי מפקוקי, ויקרו
מדרש ואגדה אומדנא היא. וכבר קודע מה שהשיב החבר
לקמלך כוזרי (סוף מאמר א') וזה לשונו: מודה אני לפניך
מלך כוזר כי תזאלו בגמרא דברים אשר אני יכול להטעימך
בהם טעמים מספיקים ולא להביאם בקשר ענין, מהם
אותם הכניסו התלמידים וכו'. והרצא לדעת יותר מזה,
יקרא בספר אמרי בונה פרק ט"ו, ושם ימצא הכל באריכות.
סוף הדבר כל משכיל צריך להכדיל בין אגדה ואגדה, כי
יש אגדות במדרש ובתלמוד המלאים דבר קץ ומוקר, שכל
טוב לכל עושיהם, ואשרי האיש אשר יטה אוזן לדבריהם.
ולעומת זאת יש אגדות המלאים דברים המהגדים לכל שכל
אנוש, ויהי שהאומר אותה כוון בה כוונה מיוחדת הנעלמה
עתה ממנו או שהאומר אותה שגה באמת, כמו האגדות
המדברים מענין אחיות ענים, כשוף, מעשי שדים,
וקדומים להם, על כל אלה צוה ר' זעירא ספרי דקסמי,
ואתחכו תאמר, כל שומר נפשו ורחק מהם.

דברי אהבי

ומלתו על לשונם וחס, ישנו? דאם גס דאם
באמוראים העידו ואמרו אם דראשונים כבני אדם
אלו כחמורים, אף כי אכחנו! מה אנו כדוהם? (ה)

השכחה

דאם דאם ערפארהרנג איזט דאם אוטער אונז קינסטע אונז
דער איינפאלט וויסענטאפטן? דורך זיין גאנגט דער
אענט צו דען פילען טעלען דער ווייזהייט אונז ערהעבט
זיך אויבר אלע אונזרע גשעפטע דער ערדע, אונז אהנע
און שטיינע ער, געבסט דען פרוכטאונז טאחרן
און אינדעם ער ליפט אונז און ווירדע זינע געדאסטן
געהיג צו אברהם וויסן. און געהאט דעם אונז
דאס פראגען ערפארהרנג צו זינאונז אונז בעמבאכ
טונגען אונז פערזוכע דאזיס צו פארגרן, און ווירדע
ער, אונז ביאטפיל, ביאזאס וויסן, וויא ער דאס
גלייכ וויכטיג קערפערס בייו דעם געהן ערהאזטע,
וויא ער איין פערנען געגנטאונז פאן איינס נאהען
אונטערטייגע אונז דערזיכן אעהר. דער אענט אין
אונז פריהסטן קינדהייט בטעטיגט דאס וואהרהייט
אונז איין גראט דאסער אונזער צייט נאכט, און
דאם פילע זענטן געהן דורך פאזשען
דאם נאכט רייפטע נאס אונז
אונז איז דעם זיבע וואוקס דער גייסט.
נע אעהר אונז דער אענט געגעהייט חס ערהא
רונג צו זאזאען, אונז פעהיקייטן בילט זיין צו
בענוטצען, דעסט גרעסער אונז טענער זינד זינע
פאקטאטעט אין דען קענטניסן אונז וויסענטאפטן;
דאזער האט אונז דאס אונזער, און אונזאונג דעם
גבירטן

(קכח)

מִיָּבִים הַשְׁלַחַת כִּי גַם הַמֵּאֲמֵר הוּא מְלִכְרִי אֲבָדָה וּמִפִּי
יָקִיד ? — אֵךְ לֹא עֵת פֶּתַח לְדַכֵּר עִמָּךְ כְּדַכֵּר
הַזֶּה

גבילדטן פֿרשטאנדט, איינען פֿארלוג פֿאר דער יוגענד;
ווייל יענעס אעהר-לייט האטטע ערפֿאהרונגען לויט וואס
אעלן אלס דעם, וויא דאס טפֿריכווארט, בייא דען
תלמודיטן: לא בדרדקי עיטא: וויא טו בטיא
איינלויט אענטן דיא יוגנד געבן דאס פֿאטער זיך פֿעהרעלט,
עבן ויא מיט דאס פֿעהרעלטניס בייא דעם אענטלויבן
גטלעכטע איברהויפט לויטן. דעם פֿעהרן לייטאטער
דעטעלויבן אונד דעם טפֿערן, לויטן דען פֿארפֿאהרן
אונד דען נאכקאמווען. ויא קאנטן מונאעליך דיא
אענטן אין דען פֿרשטן לייטן ויא אין דיא פֿערבארי
גענטן גהייאניטע הערנאטור אייגנדיקן לייטן, וויא
איהרע נאכקאמווען, אונד דיא ווירדאס נישט ויא זעהר
וויא דיא אענטן אין דען טפֿערן לייטן, ווייל בייא
יערס לייטאטער טיט ערפֿאהרונג אונד באבאכטונגן,
אונד איט איהן טיט פֿערזוכע אונד ערפֿינדונגען אונט
ליכט טרעטן. דאזער מיט עס מויר זעהר ריכטיג
ווען און וואס: דאס אין דען טפֿעטעסטן לייטן דער
וועלט, יענע פֿראפֿעלייהונג איינטרעפֿן ווירד דיא דער
פֿראפֿעט יטעיהו פֿערקידט האטטע: דיא ערדע
ווירד ויא פֿאלץ איט קענטניסען זיין וויא דאס אעער
איט וואסר (יטעיהו, י"א, טיה). — און זיהט
אלא הירוים פֿאן זעלבסט איין, דאס ווען דער תלמוד
דיסט איט זיינס וואלע אס הראשונים בבני אדם, דען
דער פֿלוגי איט טעקסטע אנפֿיהרט, האבע וואגען
וואלן: דער אענטליכע פֿערשטאנד זיט איט יערס
לייטאטער

(קבט)

זהו לכלי הענין אותך ברעיונות שונות ונפרדות,
אשר אין להם חבור עם הדבר אשר דברנו עד כה
ואשר אני חושב להודיעך. האם עד יבוא המועד
ואז

לייטאזטער אין שטעטער אבנאהאזע, ער איינע דער
גרעסטן אבארדיטעטן בהויפטעט העטעט; אונד דענאך
וויירד דיר זאל פאן דעם גרעסטן הויפן אונזער נאליאן
בוכטעבליך אבנאהאזע, נאך עבן ערוועהנטר ארט
ערקלעהרט אונד דארזט גפאלגרט, דאס וויר אין
אונזרן לייטן, דא וויר אונט געגען דיא תנאים אונד
אמוראים פרהאזטן, וויא איינע נעגאטיפע געגן איינע
פאזיטיפע לואהל קיינע נייערונג פאן וועלכר ארט זיא אויך
זיא אונטערנעהאן דירפן, אונדן עס איסט אלעס אין
שטח קווא בלייבן וויא עס פאר 1500 יאהרן וואר,
אונד יעדע אנדערונג, דיא אין אונזרן לייטן גאמכט ווירד,
זאגן דייע ערקלעהרער, וויא איין פארברעכן, דאס
הארטן בטראקט אונט ווערדן, זעלבסט ווען דייע
ענדונג דאס וואהל דער גאמאטן נאליאן באבייכטיגן ווילן,
וויא וויר מענטשן איט עוועלט פראנוקט עס ניכט וואגן דיר
פן אונט אן דיגע לוי פראגרייפן, דיא פאן מענטשן איט
מענטשן פראנוקט זינד פסט געלט ווארדן. אינדעטן
איט דייע פארזארגטליהאפטע איינאג ניכט אונזער
נאליאן ווילן אייגען, און פאנדעט זיא אויך הערשענד
ביא דעטפעטערן שטאזיקערן, דען דייע זעהרטן אויך
דיא מענטשן דער פארוועלט זייען פיל ווייזער גוועזן
אונט זיהרע נאכקאמערן (*). זעלבסט אונזער אונזער
נעבן

*) Abhandlung, für die Geschichte und das Eigentliche der
späteren jüdischen Philosophie, von M. König. Tübingen 1794.

ואז אשיבך על ככון, או אולי יבוא היום אשר בו
תאורכה עיניך ותראינה את אשר לא האמנת עד כה.
וכעת הזאת דע לך כי כל איש ואיש אשר יתפאר
לאמור

געבען "פאזקע וואר ביט חויל" דען זיכאג דיזעט
יאהרהונדערט דיא פארניבע לו דען אלטן זעהרן
אונד טיטטעמען אונגאיינ טטארק, זא דאט און ניכט
זעהען גפאהר איין פער ~~הערטס~~ פארמאורטייל אגרייפן
קאנטע. וואלך זאגט, אין זיינס פילזונחטיגן זעקסי
קאן אונטער דעם ווארט, ער פיינדונג: זא העכסט
נעהטיג דערגלייכן ערפיהונגען זייער גזונקן זינד, ווא
פיל פערדרוס ערוועקן זיט איהרס מורהעבר, אונד
און קאן זיך לור בטטעטיגונג דיט זאלט נור עראינערן,
וואס אין דער גלעהרטן וועלט פארגעגאנגן. דען דא
פיינדן זיך זייטע וועלכע דעראמטן אן דעם אלטערטוהס
קלעבן, דאט זיט אהר ניכטס פאן זייען זאכן הערן וואלן,
אונד דיאיעניגן וועלכע פאן דען גאיינן איינונגן אונד
זעהרן אכלוגעהן פיר נעהטיג גלונדן, זאלט זייליגע
אויסטעלן. זיט איינן, און קענע ניכטס זייעס
זאגן, וואס פאן דען אלטן נאך ניכט גיאנג
ווארדן זיין, אונד עבן דיזע אלטן ווערן אויך קיינע נאחרן
גאווען (*). עבן דער גלעהרטע ערלעהט אונס פאן
איינס גוויטן פראנזיסקום רעדום, איינס פלוצערס
זיטן ארלט, דאט דיזער איינע זאלכע פארמאורטייל
האפטע האכאכטונגען אריטטוטעלעס האטטע,
דאט ער אין קיין טובוס זעהן וואלטע, דאזיט ער
ניכט איינפלייגט ווירדע, דאט גאליעאוס (איינ בריהאטר
אומעגאמטיקום אונד אטטראמאס) זייע אונד פאן

דעם

(קלא)

למחר, מעודי לא שגיתי, הוא מחלל כמתח שחר,
כל יסודותיו לא ימלט משגיאה. הלל
היה יודע שגם אחריו לא ימלט משגיאה, כחמרס,
כא

דעם אריסטוטלעס נאך ניכט ערקאנטע טעערנע,
געפן העטטע. — אזויין ביין דען אנדרן באליונען,
אזוי וואו זייט גראדע זייט לוס טייל זיך בטערעבט,
פאן יענען אונזריקן פארטורטיילן זיך לו ריינגען, אונד
זייט אונזר נאך בפויטן זיין אזויגעהילד גענלויך לו פֿר
טיילן. ביין אונט אבר וואו אונד דאך נאך יעלט
ניכט נייעס ערפֿונדן, ערקלעהרט אונד גאנגט ווערדן.
דאזער דאט אונבענדיגע טערייבן, אונד דאזעהנט
גטרייט גען יעדע נייערונג, ווען זיין אונד נור דאט אבר
טאפֿונג זייגער אויטברייכע, בטרעט, דאט ניכט
זיינען לו דען לעראמאל געלן אונד רעליגיאן געהערן,
אונד דאט, וואו לו וואו, זיך נור דורך גאונדקייט זיינגען
טויכן האבן. — איין דייטער ערלעהנטע זיינסט אין
געגנמאכט זיינסט פאזיטן למדן זיינגעס פאן זאנעריי
קא, זאגליך ריך זייהט דער פאזאק לו: וואט, גלויבט
זייהר אונד זון זאנעריקא? אונד וואט יעדע זיין גלויבטן
אונד לויבן דורך בווייזע בקרעפֿטיגען וואלטע, וואונדע
ער פאן דעם פאזאק, אויט דעם, ביין אונד נאט
זיין יעלט זאגלייג, נאטן אפיקורום בעעהרט, דען
פֿוהר דער פאזאק פֿארט, פֿינדט זייהר אין גאטן
חנ"ך עפֿים פאן זאנעריקא? — וואט העטטע ערטט
קאלומבוס פֿיר זיינע באהנטע פאן. דענען אונדען לו
ערווארטן געהאט? גויט ניכט גרינגט, אלס מן
חרס געהאן לו ווערדן. — אלס זיך איין טויזנטליך
אבטליין הרויס גאב, זייפֿרטע איין ווארטאדקאט

(קלב)

נא לכלל כעס נא לכלל טעם, ופעמים רבות
תמצא בתלמוד שאמרו על מאמרו הסתאים ואמוראים,
האי תימרא כדוחא הוא — ולכן נשוב לענינינו.
מכל

אזן אין בערלין, דער זיך דורך זיין פאנאטיסמוס
ברייטס גריכטליכע שטראפן לו גלחן האט,
זעהר העפטיג גען דיט אונטערדיגע ביכלין,
אונד געגען איך אלס פֿרעמטר דעסעלכן. איינר זיינער
פֿריינדע, דער לוגען וואר, וואלזטע איהן פֿאן זיינס
אירטוהם איברלייגן, ערהילט אבר פֿאן דיינס
אייפֿרער פֿאלגנדע בינדיגע אונד גאנץ נאך זיילאגיסטישער
ארט מבגפֿאטטע ווירלעגונג: איהר זייד איך דאך אידה
דאס טוזה האלד עליו הטווס דער גרעסטע חכם
גווען, נון ווארום האט ער קיין אבטליין גאנצט,
אס האט אונט איין אבטליין אונרעכט זיין. — אונד וואס
איזט דאס גראסע גטרייט, דאס זיך יעלט פֿאן אלן זייטן
געגען דיט טפעטע בערדיגונג דער טאדטן ערהעבט,
טראן דען פֿילען גטיקטן ערלזטען, דיט פֿיר דיטע זאכע
זינד, אונד טראן דען פֿילען גלעהרטן, דיט גרינדליך אונד
זיינליכטנד בוויין האבן, דאס אונרע הייליגע רעליגיא
יאן, דיט טפעטע בערדיגונג ניכט אלזיין ניכט אונטער
זאגט, זאנדרן זאגאר בפהילט: וואס איזט דיט גטרייט
זאנדרט, אלס אייני אנהענגליכקייט אן פֿעריעהרטן
פֿאראורטיילן אונד איסברייכן? דיט ערפֿאהרנטן
ערלזטע בהויפטן, דאס ניכט אטהאנען איזט קיין
זיכרט קענלייכן, דען טיינטאדטן פֿאן דעם ווירקליכן
טאדטן לו אונטערטיידן, אונד יענע ערווידרן, דיט
פֿערד

היה פֿריינדע

(קלג)

(קלר)

כפי האמת והנדרק, וזה הוא גם שאלה ד' אלעזר
בדולה העה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר
כי אל דעות ה', ולזה על ידי דעה יטיב אדם
להנרץ

טאדטן, דיא וועט קענע פערפעטטעט וועהן האנד
אלז וועהר טארן אלס נאכען... אלזוי ויין ליבר גוט
און! וואס דיא פיינטע פעטט אכאמאל דאס
קענען ויין גענליך וועט גורגע ויין, דער שטאמט
האט ויין קאנזערוועט וועט וועט וועט וועט
ווער טאן אנטהאלטן טרעפן, דאס דערגלייכן איז
ניכט איברהאנד געהאט, ווערן ויין ליבר און
ביטעט ויין וועהר דארום, פיר דיא אוראלטע פעטט,
דען עס גיבט ווייטע אונטער אונט, דערן הויך ביינאס
לעבענדיגען ליבע ווייט גיפטאנד אונד טערגלייכע וועט
אלס אלז, אונטערניסטונג דער טאדטן קערפער, אונד
דיא איז דינס אייהרס גיפטאנד הויך, איינען זאלן
האנדעלן טרייבן, ווייט איינסט אונד פילאזאפיע נאך יענע
אין איטאליען דיא באקאנטן, דאס הייסט ויין אונטער
בלאזן אונד פערגיפטן אוראלטע וועהרע נעבן אענטן
אויף דינע אענטן האבן ויין ליבר, איין וואכאמאל וועט
אונד דעמאנסטירן ויין ויין דער וועט, ויין באנד אייהרן
איינער אין וואונד קאמאט, און פֿרעיהע וועהר
דינע אבטווייפונג אונד קעהרע אייט ווער ווער לידעס
זאלע אפ דראשונים בבני אדם, לוריק אונט
דיא פֿראגע לוי בעאנטווערטן, וועלכע יעדער איינער
ווערען ווער, נעמליך, דאס דאך דער תלמודיסט וועט
זיינע זאלע ניכט בהויפטן קאמאט, דאס וואס אענטליכע
פֿרענאט אייט יעדע לייטאטער אונטעהאט, וואס איין

(קלה)

לשמוע שתי שמות האלה יחד להיות לאחדים וליחסם
להכורא דברי השמות האלה שם הוי"ה ושם אל
כוללים כל התארים אשר מיוחסים לו וממנו, ומזה
יקחעמו השאר.

פלוגי נדקת בזה, כי כן אמרו שהשם הוי"ה מורה על
מדת הרחמים, ושם אל על מדת הדין.
מבם

ער דען איט זיינס אים הראשונים וכו' זאגן ?
איד גלויבע אבר, און דארף נור דאס בייזשפיל, וועלכט
ער פאן דעם עול דעם ד' פנחס בן יאיר אנפיהרט,
זען, אונד און ווירד גלייך איינגעהן, וואס ער אונטער
אויגן ווארטן האבע בהיפטן וואלן. ער ערלעהט
דאס דער גראכטע עינעל דיא איברנאטירליכע גאבע
החטטע, אן דאס פארגעשטע פוטער גלייך לו בע.
אערקן, אב דיט פוטער נאך טיבל וואר. ער פער
גלייכט אונז זיין לייטאנטער איט דעם לייטאנטער דער
לתיס נור אין אנגעהנג דער איברנאטירליכן פער
טופט, אונד היראין האט עט זיינע פאןקאמאנע
ריכטיגקייט, דען דיא איברנאטירליכן געבן דער
זענטן ווערדן פאן טאג לו טאג זעלטער, אונד וואו איט
זעלט דער אענט דער אן דען גלייזטן געלדקאסטן
זיינס רייכן יידי גלייך באערקן קאן, אב פאן דיינס
געלדע איט מעשר געגעבן ווארדן אדר ניכט, וויא
יענער עינעל אן זיין פוטער ? ווער זיך אינדעטן איט דינער
ערקלעהרונג ניכט גענלויך לו פרידן געבן קאן,
דעם עאפפעהלע איד זיינן אויפאנזל אין דעם ספר
במאור עינים איבר דיע אנטעריע לו זען, דער מיהס
גויס גליגען ווירד.

וואלפסזאהן

מ"ב"ם ואולם כמה יזכה אנוש את אחרת לקנות לו ידיעה
 ברורה ממדות הכורא ברוך הוא ומתואריו, איך
 זאת כי אם על ידי בחינה והתבוננות היטב בכל
 פעולותיו הגדולות והנוראות, הלא המה ברואיו
 אשר ברא בשמים ממעל ובארץ מתחת ובמים מתחת
 לארץ; על ידם כלמד לדעת את ה' . וכפי
 התמדת העיון בעניינים האלה כן ירבה הדעת להשיג
 כל מה שיש ביכולת האדם להשיג . והוא הוזהר
 מעלת משה בן עמרם, כי הוא השיג ממדות
 הכורא ברוך הוא על ידי התבוננות בדברים האלה,
 יותר מכל אדם אשר היה לפניו, גם מן אבות
 הקדושים, כי כן נאמר וארא אברהם יצחק
 ויעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם,
 רצונו: האבות האלה לא השיגו ממני רק את הדבר
 ההוא לבדו מה שכלל בהוא אל שדי, כפי
 הפועל אשר פעלתי בימיהם; לגעתי את פרעה
 בלקחו את שרה; הוכחתי את אחימלך בקחתו את
 רבקה; מכעתי לבן להרע עם יעקב . אבל
 אתה תשיג גם הדברים הנכללים בשמי הוי"ה
 וכן היה, כי כאשר בקש משה ויאמר הראני
 גא את כבודך, רצונו הודיעני כל על ידי מה השיג
 עצמותך כי הכבוד כנוי לעצם, ומלת הראני
 מכון לראיה שכלית, כל לך התשובה מאת ה':
 לא יראני האדם וחי, כוונתו האדם החי (ו) אשר
 מלובש

(ו) אדונינו הרמ"מ ז"ל תרגם הפסוק כי לא יראני האדם
 וחי, על פי רוב מפרשי התורה לאמור: דען קיין אענש
 שזיעט איך זונד בזייבט אס לעבן . והפרוש הזה איננו
 נכון

מלוכס בחומר וכל ידיעתו והשבח ודק על ידי חמרו
 דהיינו חושיו, לא יכול להשיג עצם רוחני, אך זאת
 אעשה לך אלמדך הדרך אשר תלך בה להשיג דרכי
 ומדותי, והוא: אני אעביר בל טובי על פניך,
 כוונתו במלות כל טובי, כל הכנראים, כי כל
 הכנרא לטובת הכלל כנרא, ואם יעברו אלה על
 פניך דהיינו, שתעיין ותבחן בהם, אז וקראתי בשם
 ה' לפניך אז, תשיג מדותי הנכללים בשמי הו' ית'.

פלוני (אל לבו) כאה דורש! ודבריו עריכים לי בעיניך
 הזה, ואם אמנם שאינם על הדרך האמת, מה בכך
 מכל מקום על דרך הלצני המה טובים מאוד.

מ"ב"ם והנה העיון בענין הכשג הזה צריך תבאים רבים:
 רעיון זך, מתחבה טהורה, בר לבב, התמדה
 והסקפה והדומה להם. ולא רבים יתכחו ויגליתו
 בדבר

ככון, כי אין כוונת הכתוב לאמור שימות האדם אם יראה
 אלהים, כדעת ההמון, רק כוונתו לאמור שהוא דבר בלתי
 אפשרי לראות את אלהים, ויהיה מלת די תואר לאדם
 והאזה' במקום אשר כדרכו, ופירוש המקרא כי לא יראני
 האדם החי או האדם אשר חי, דען קיין לעב ענדי =
 גר אענט קאן איד שויען. ומה שמצאנו אלל מנוח
 שאמר לאשחן מות כמות. כי אלהים ראינו (שופטים י"ג כ"ב)
 אומר אני, אלו הייתי בזמן התלמוד, אמרתי, מדברי מנוח
 האלה מוכח, שמנוח עם הארץ היה.

וזאלפסזאהן

(קלח)

בדבר הזה, כאשר מצאנו בתלמוד (ז) ארבעה
כנסו לפרדס, בן עזאי הניח ומת, בן זומא הניח
ונפגע, אחר קצן בנטיעות וכו'. רזנס במאמר
הזה הוא: זה מרוב התמדתו בעיון הדק והנשגב,
החליש את גופו וימשיך לו תחלואים עד שמת;
זה מפאת עומק המושג וקוצר המשיג כטרפה דעתו,
וזה יוצא לתרבות רעה וכאש באלהים. ולכן כל
המעיון בדברים האלה צריך שמירה גדולה וחזק
רב, לבלתי יזח דעתו ממנו ויעש באושים. ונעבור
זה אמר אלהים למשה ושמעתיך בנקרת הצור
דרך דמיון ומשל, כאלו תעמוד בנקרת הצור
להשמר מכל פגע רע ולהסתגר מרס וממטר, כן
תחזק ותאמץ בעיון הזה ולא תסור ימין ושמאל,
לא תטרפה דעתך ולא תניח ותמות. ושבחותי
בפי עליך גם זאת דרך דמיון ורזנס: אני אשמך
מכל מחשבה בלתי טהורה, ולא הקצן בנטיעות,
ודברה תורה כלשון בני אדם. — והרחבתי לך
הבאור אף שהוא יוצא מבוכתו, למען הראותך
גודל תועלת ידיעה ברורה. ועל דעה כזאת,
רזוני, להשיג דרכי הכורא ברוך הוא ומדותיו כפי
מקת טפל איש ואיש להשיג, אמרו התלמודים:
כל תלמיד חכם שאין בו דעה נכלה טובה ממנו,
כי יש לנכלה תועלת יותר מלאיש הזה אשר לא
יצלח לכל. —

(ז) מסכת חגיגה פרק אין דורשין. ושם פרדס (פאראודיט)
על דרך השאלה, באלו כנסו למקום נחמד ויפה
המשמח לבב אנוש, כי העיון בדבר הזה, משמח לבב
אנוש, ויעש לו תענוגים.

(קלט)

פלוני' אם כבאורך כן הוא, איך למדו זה הדגש מהכתוב
ויקרא אל משה? וכי שם אמרו בפרש ויקרא אל
משה וידבר ה' אליו מבאן למדו כל תלמיד חכם
שאין בו דעה וכו', וכמה יתקשר הדגש הזה עם
המקרא ההוא?

מ"ב"ם גם זאת אביד לך, אך אל תבהל על פוך ותתן
את שפתיך לכתב תמיד דברי חסד לאשר עשית עד
הנה, כי רק למען הנחמתך הדרך הישרה ולמען
לשמוע בקרבך רעיונות טובות, דברתי עמך עד
הנה, ואם את נפשך לשאול שאלה אחת, הוסיף
עוד כי השלמתי דברי, הנה כל הפעולות
זה הפעולות הנמצאים בתורה אלונינו משה מיוחסים
להנורא כרוך הוא, כולם על דר הדמיון כאמרו
לספר את און השומע, ומושאלים מפעולות בני
אדם. כי הנורא נשגב ונעלה מכל הפעלה,
כי הוא איננו גוף ואין לו מקרי ומשיגי גוף.
ואם כן כל מקום שנאמר ויקרא ה' וידבר ה'
וכדומה, כולם על דרך השאלה כאמרו, כי הדבור
זהקריאה לפעלים על ידי כלי המכתב, וכלי מכתב
המה דברים גשמיים ומרוחקים מאתו יתעלה.

פלוני' (אל לבו) כחבר מדה מודרים דבריו למשכיות לבי!
הנשמע כזאת? ה' אלהים לא ידבר? הלא דוד
המלך אמר הנטע און הלא ישמע, היגד עין
הלא יבטן, ומעתה ה' בי רב דחק יומא וכול
להקים: השם פה לאדם הלא ידבר! ומה לי ולדוד
המלך, הלא רבו כמו רבו המעשים הנוראים בספרי
חכמי קאמת, המורים על בטול דבריו. בן
יוחאי! בן יוחאי! לו תשמע בדברים האלה, קו
אנכי

אז יראה כי יש לאל ידי להשיב על חלומותיו .
 אכל כעת אחרים ואתאפק , והיה אם כלה לדבר ,
 אז יראה כי יש לאל ידי להשיב על חלומותיו .

מ"ב"ם פ"ך ע"ו כ"ך , כי כפלאים דברי בעיניך , כי
 חדשות שמעו אזניך אשר לא הוגד לך מפי אבותיך
 אך הסכת ושמע , ואז ויטבו לך . דע לכל פעולה
 יש סבה הגורמת ופועלת את הפעולה ההיא , ואם
 לפעמים נסתרה מעינינו הסבה הפועלת אין זאת
 כי אם כחציבת השגתו , ולקוצר דעתנו היא
 כעלמה , אבל בכל זאת היא באמת נמצאת , אחרי
 שהנני אלנינו שאין פעולה בעולם בלתי סבה פועלת .
 ומשפט לשון עבר בכל עת אשר יהיה פעולה אחת
 נמצאת מקלה שדע הסבה הקרובה הפועלת אותה ,
 אז תיחס הפעולה ההיא לסבה הרחוקה , והיא
 סבה כל השכוח , דהיינו הכורא כרוך הוא , ומשעם
 הזה מיוחסים כלשון עברי כל פעולות הטבע , אשר
 סבתם הפועלת הקרובה כעלמה בימים ההם ולא
 נחקרה , להסבה הרחוקה להשם יתעלה . כמו
 וירעם ה' , וזה המטיר , וברקים רב , ישוב
 רוחו (ח) . וכן תמצא בתורת משה ויפקח
 אלהים את עיניה ותרא באר מים (בראשית ,
 כ"א , י"ט) הלא בוודאי הכאר ההוא היתה כבר
 באותו

(ח) על פי הדברים האלה , יהיו השעולים בהקשר הגוף
 (דיו אונפערזענליכן לייט ווערטער) נמצאים גם
 כן כלשון עבר כמו כלשון אשכנזי , רק ההפרש ביניהם
 הוא : כלשון אשכנזי תורה מלת ^{על} על הכושר בהקשר ,
 כלשון עברי בא במקומו אלהים : ואם כן נוכל לתרגם
 וה'

באותו מקום מתחיל שלשום דברים לא אמר הכתוב
 ויברא אלהים שם באר מים רק ויפקח וכו' ואחרי
 שער עתה לא ראתה הגוראת הבאר הקיף על כן
 בעלמה מהכוחם הסבה הגוהמת לראות את הבאר
 עתה מה שלא ראתה לפניך וכעבור זאת מוחם
 הפעולה הזאת הדיינו הראיה לכתב הראשונה ויאמר :
 אלקים עשה זאת וכן משפט קלסון בכל פעולה
 אשר תכליתך דבר גדול ויקר ונשגב מפעולות
 המוניות אז תיוחס גם כן הפעולה הקיף לכתב
 הראשונה להורנת שהסבה הראשונה פעלה זאת
 על ידי אמצעי דרך דמיון מלחמת גדעון במתי
 מספר עם מחנה פלשתים כי כבר נפל פחד ואימה
 על פלשתים מפני בני ישראל כאשר נראה מפתרון
 החלום אשר פתר איש פלשתי לרעהו ונסף לזאת
 ביאת גדעון בשלש מאות שופרות כפתע פתאום
 כלילה בעת אשר מחנה פלשתים היה בטח וכעבור
 זאת היתה מהומה גדולה כל כך במחנה פלשתים עד
 שלא הכירו בין אוהב לאויב ואמר הכתוב וישם ה'
 חרב איש ברעהו והנה נשמת האדם ענין רוחני
 יהוללו

וה' המטיר גשם ליס רעב כעין או עם
 רעב כעטע וירעם ה' גשם ליס דאונטען או
 עט דאונטערטע ואולם בפעולות אשר מקור סבתם
 יותר בגשמיות שבאדם ממה שהוא בשכל לא יסתיר בעל
 לשון עברי את הכושר אף שבעל לשון אשכנזי ישמש
 במלת עם רק מוחם הכושר להגשם ההוא דרך דמיון :
 עם קונטרט מיד ואמר העברי ארעב : עם
 דורשטעט מיד ואמר צמית? כי מקור סבת הפעולות
 האלה בגשם ולא בשכל —

(קמב)

אשר לא יאמר עמוס ומה ששנינו אמרנו הוא רק ע"י
 בנותיה ופעולותיה לזכרן וזכותותיה האלה יש
 שם שתי כחות רמות ונשגבות מאוד והם כח הדעת
 וכח הבינה ולכן אם ישיג אדם דבר גדול ויקר
 בעיניו הערך ע"י כח דעתו ושפוט על הדבר הגדול הוא
 : אמרנו ע"י כח בינתו ואם המשפט הראשון ליוחס הפעולות
 האלה האלה דהיינו ההשגה והבינה להבדיל כרוך הוא
 האשר באילו הדודים הבדיל עתה להאדם הזה הדעה הזאת
 משפט והבינה עתה לשפוט המשפט הזה . וזאת משני
 חלקים . בעצמים ואשר הדעתיו . העצם הראשון : מפני
 יחס שתכלית הפעולה ההיא דבר יקר ונשגב מפעולות
 אחרות המונחות והטעם השני מפני שפעולת השכל בכלל המה
 קצתהם כפעולות אשר קצת פועלתם בעלתה ונקתרה ממנו .

הכנת את אשר דברתי ?
 פלוגי הכנת , אך הוסף לדבר , ובכלותך אשיב גם אני
 תשובתי בענין הזה .

מ"ב"ם (אל לבו) עוד מוצאתו לא רוח , כי טח עיניו
 מראות ומהשכל לבו . (אל פלוגי) ומעתה נשוב אל
 המקרא אשר זכרת . ידעת כי המצות , החוקים
 והמשפטים אשר נתן לנו משה עבד ה' , כולם
 מיוקדים על אדני שכל ותבונה , וזה שאמר ,
 ויקרא אל משה , כונתו לכנות בזה התעוררות
 כח הדעת בנפש משה להשיג מה שרצה להשיג
 מענין עבודת השם , כי התעוררות מכוונת בשם
 קריאה , ואמר שהשיג אמר וידבר ה' אליו כונתו
 על התעוררות כח הבינה בנפש משה לשפוט על
 ההשגה ההיא ולהודיע אחריו כן את משפטו לבני
 ישראל לעשות אותה , ויכונה הבינה בשם דבור ,

(קמג)

כי הדבור יסודתו על הכונה כי כזה ידל מין האדם
ממין החיות והבהמות שאין להם דבור מפני שאין
להם בינה — ולכונה מיוחדת נכתבה זאת אל
הקרבנות, להורות לנו, כי גם מצות הקרבנות היו
מצות שכליות ומיוחדים על אדני תבונה. (ט)

פלוגי

(ט) זה לשון הרמ"בם בספרו מורה נבוכים (חלק ב',
פרק ל"ב) וכמו זאת ההנהגה בעצמה מן המנהיג
ההוא יתברך (הרמ"בם מדבר פה מן פעולות הטבע) באו
דברים רבים בתורתנו, והוא שאי אפשר לזאת מן ההפך
אל ההפך פתאום. ולזה אי אפשר לפי טבע האדם שיכיר
כל מה שהרגיל בו פתאום. וכאשר שלת השם משה
ע"ה לתקן ממלכת כהנים וגוי קדוש בודיעתו יתברך,
כמו שכתוב אתה הראית לדעת כו', והיה המנהג המפורסם
בעולם כולו שהיו אז רגילין בו, והעבודה הכוללת אשר
גדלו עליה, להקריב מיני בעלי חיים בקיבולת ההם העשויים
לשמש לירח וכו', לא גזרה חכמתו ותחבולתו
המבוארת בכל בריאותו, שיזנו להניח מיני העבודות ההם
כולם ולבטלם, כי אז היה מה שלא יעלה בלב לקבלו כפי
טבע האדם שהוא נוטה תמיד למורגל, והיה דומה אז
באלו יבוא גביא בזמנינו זה שיקרא לעבודת השם
ויאמר: השם צוה אתכם שלא תתפללו אליו ולא
תצומו ולא תבקשו תשועתו בעת צרה, אבל תהיה
עבודתכם מחשבה בלי מעשה: ומפני זה השאיר השם מיני
העבודות ההם, והעתיקם עמה מהיותם לכבדאדם ולעניני
לחיים שאין אמתות להם, לשמו יתברך וכו'. והגיע
התחבולה בזאת הערמה מאלהים, שנמחה זכר עבודה זרה
והקיימה הפנה הגדולה האמתית באומותינו והוא, מציאת
השם

פלוני (אל לבנו) חי אגבי אם אוכל קהרבו. הלא פוסק
 על שתי קשישים הוא! כי פעם ידבר כפלוסוף
 ופעם כאיש צדיק תמים ולא לבד כצדיק כי אם גם
 כהקיד לפנים משורה הדין, כי הוא אומר שכל
 המצות שכליות, ומי לא ידע שמקצתם בלתי שכליות
 רק שמעיות. ומעתה לא אחפלא עוד על שדבריו
 קותרים זה את זה בספרו יד החזקה, ולו הכרתיהו

מאו

השם ואחדותו וכו'. ואני יודע שנפשו תברח מזה הענין
 בהכרח ותתקולת מחשבה, ויכבד עליך ותשאלני בלכך לאמור:
 איך יבואו מצות ופעולות עצומות, מכוארות מאוד והשם
 להם זמנים, והם כולם בלתי מכוונים אל עצמם רק הם דבר
 אחר כאלו הם תכלה וכו'? שמע תשובתי אשר תסיר
 מלכך זה החלי ותגולה לך אמתת מה שעוררתיך עליו, והוא
 שכבר בא בתורה כמו זה הענין בשוה, והוא אמרו ולא
 נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וכו'. — הנה הנגתי פה
 דברי רמ"ב ז"ל בקצרה למען תדע טעם האמת למצות
 קרבנות ואשרי אשכיל, אשר יעמול לקרוא הפרק הזכור
 מספר המורה מראשיתו עד תכליתו, כי שם ימצא דברים
 טובים מאוד, המעידים על גודל מעלת אדונינו רמ"ב ז"ל
 ועל רוחב בינתו. והנה ידעתי שהרב רמ"ב ז"ל טרח ועמל לבטל
 דברי רמ"ב ז"ל האלה, ולהוכיח שהקרבנות היו מטעם אחר
 מזה עבודת השם בהכרח; ואולם כל משכיל יכול בחקירה
 ובעיון מעט לסתור דברי רמ"ב ז"ל ולהראות כי הוא לא ירד כלל
 לדעת הרמ"ב ז"ל הבינהו (ולולא יוצא מכוונתי פה, הרחבתי
 בזה יותר אולי לעשה זאת בפעם אחרת ולמועד אחר) גם
 התם דון אברבנאל בהקדמתו לספר ויקרא הכה על קדקד
 הרמ"ב ז"ל, וסראה בשכלו בטול דעת המנגד הזה, ואזקק

דעת

(קמח)

הוא, לא עמלתי לחבר את קשרי ולעמוד דבריו
החלש העל מכוסם דברי כן דרכו לפסוק על שתי
דעות קטנים... (אל מ"ס) לא כל המצות שכליות הלא
המקום הזה כלי טעם, כפרה אדומה והקרבנות
וככלל!

ב"ב"ם ידעתי כי המצות נחלקות למצות שמעיות ולמצות
שכליות, אך לא הבנתי דבריו, כי מה שאמרתי
שכל

ד א י 4 שכל

דעת הרמ"ם. עיין שם, קורא אהוב! ותמצא נועם
לפסוק, כי החכם הזה הביא ראיה לדבריו ולדברי רמ"ם
גם מדברי האמוראים, כי כן אמרו במדרש רבה, פרשת
אחרי מות: ר' פנחס בשם ר' לוי אמר, משל לכן מלך
שלכו גם עליו ויהי למוד לאכול כללות וטרפות, אמר המלך,
ואכל על שולחני זה תדיר ומעצמו הוא כוזר. כך לפי
שהיו ישראל להוטים אחרי עבודה זרה, והיו מביאים קרבנות
לשעירים וכו', אמר הקב"ה יהיו מקריבים קרבנותיהם לפני
באהל מועד, והמה נפרשים מעבודה זרה — ואם
המפרש בעל שם טוב קיים בפרשו להפרק ה"ל בספר
המורה כלשון הזה: אמר שם טוב כבר פרשתי לך דעת הרב
בקרבות וכו', אבל לא בעבור זה דעת הרב הוא דעתי
בקרבות, אבל יש לנו דעת אחרת יותר מקבים לאמת ממה
שאמר הרב"ל, והאל יודע, ע"כ. אימתי אני, שאני
יודע כי דעת הרב מקבים יותר לאמת מדעת בעל שם טוב,
יהיה דעתי מה שיהיה. ולו היה לבעל שם טוב דעת יותר
אמתי, מדוע לא גלה אותה להדריק הרבים ולזכות בדעת
האמת? הלא הנסתרות לה, והנגלות לנו! איך זאת כי אם
למדת ידי שניהם, לאסוף בזה וגם מזה לא להכיר, וכן
לא יעשה.

(קמו)

שכל המצות שכליות , רצוני לאמור ' כחות המקום
ובאותו הזמן כאשר נעשה המצוה , היה באמת
השכל הישר מחייב לזנות אותה . כי כן דרך דמיון
היו הקדכמות בימים ההם מצות שכלות למען הרחיק
בני ישראל ממנהגם אשר למדו מאנשי מצרים לזנות
לאילים , כמו שאמר הכתוב בפרוש (ויקרא , כ"ז , ז')
למען לא יזכרו עוד בני ישראל לשעירים אשר הם
זונים אחריהם . וכוונתי לא היה דבר אחר אפשר
בימים ההם להרחיק בני ישראל מטומאת מצרים ,
כי אם הזכר לאלהי האמת להדו . ואם כן ההפך
בין שמעיות לשכליות הוא : שהשכליות הם מצות
בלי התלות בזמן ובמקום כמו כבוד אב ואם , לא
תרצח , לא הגנב וכדומה . והשמעיות הנה
שכליות התלות בזמן ובמקום מיוחד , ואשר בלעדו
הזמן והמקום הוא , אפשר שלא נעשו כלל ,
והדברים עמוקים , ואין רצוני לערכב רעיון
בדברים כאלה . רק הגדתי לך למען הדע הקשור
והסבור בין המקרא ויקרא אל משה ובין מאמרם אשר
למדו מזה מעלת דעה . (י)

פלוני

(י) ומה שלמדו חז"ל הדרש הוה מהמקרא ויקרא אל משה
ולא מפסוקים הקדומים כמו ויקרא אליו אלהים וכו'
(פסוק ג' ד') הוא מטעם זה , כי ידוע שמעט לשון עבר
הוא אם יהיה נושא אחד על שני פעלים , או יבוא הנושא
הוא בין שני הפעלים כמו ויגש אברהם ויאמר , וישא
אברהם את עיניו וירא , ומקרא הזה בא הנושא אחר הפעל
השני בגד חוק הלשון , ועל כן בארזוהו באלו הפעל הראשון
הוא דבר בפני עצמו דהיינו התעוררת להשיג דבר זה ,
והנושא מיוסף לסגל השני .

המחבר

בְּלִי לָךְ הַנֶּחֱמָה שֶׁעָתִי לְקוֹלֵךְ וְעֲשִׂיתִי כְאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי , שְׁמַח
מִחֶסֶד לְפִי עַד כִּי תֵם דְּכָרְךָ , וְעַתָּה הוֹאֵל כֹּא' וְשִׁמְעֵה
דְּבַר אֶחָד אֲשֶׁר סִפְרוּ לָנוּ חֻכְמֵי הָאַמֶּת , וְאוֹן תִּרְאֶה
זָכִיר לֹא מִחֲשׁבוֹתָם בְּמַחֲשָׁבוֹתֶיךָ לְבָאֵר הַפְּעוּלוֹת
הַמִּינוּחוֹסִים לְהַבְרָא' עַל דֶּרֶךְ הַשְּׁלֵשׁ וְהַדְּמוּיוֹן , וּבְכוּדֵי
אֵלֶּם הַשִּׁמְעֵה אוֹתָם אֵין " " " "

יִדְעָתִי גַם יִדְעָתִי כִּי רָחוּק מְאֹד בְּאוּרֵי בִּכְתוּבִים
אֲשֶׁר זָכַרְתִּי מִכָּאֹר אִיּוֹת חֲכָמֵי תַלְמוּד . וְאוֹלָם הָלַךְ
הַגְדַּתִּי לָךְ פַּעַמִּים וְשֵׁלֶם אֶל תַּחֲתִירֵי מִדְּבָרֵי אֲגֻדָּה
וְאֶל תַּחֲתִיּוֹת מִדְּבָרֵי יִתְדֵי . יִלְכוּ הֵמָּה בְּדַרְכֵיהֶם
וְאֵנִי אֲלֶךְ בְּדַרְכִּי , וְהֵ הַטּוֹב יִכְפַּר בְּעַד הַשּׁוּגָה .

פלוני לא מחכמי התלמוד אדבר עתה' כי אם מחכמי
האמת כאשר דבריהם כתובים בספר הקדוש והטהור
זוהר, משם אביד לך, שם תמצא כי ככון אדבר
אשר דברתי, לא מחשבות במחשבותי -

ב"ב"ם - (אלכו) ספר הקדוש והטהור זה? — מה
הספר הזה? מי הולידו? לא שמעתי ממנו
מאומה! (יא) ומי חכמי האמת האלה? מי
האנשים אשר יתנשאו לקרוא שמותם בשם גדול
וגאה כזה? החכמים אשר היו לפני עלי ארץ
כולם חתרו לדעת ולמצוא את האמת, אך את שם
זה לא העלו על ראשם! ואולם טרם אשפוט אשמע
מה בפיהם, אולי דברו ככזה. (אל' פלוני)

סודיעני באור חכמים האלה ודעתם.

(יא) באשר קודע לא היה ספר הזוהר כלל בימי הר"מבם, ולא קודע ממנו בימיו מאומה. ועיין מזה בספר זמח דוד.

(קמח)

פלוגי (לוחש דבר מה בלחשה, ומקנח ידיו בצרור) .

מייב"ם מה זאת?

פלוגי קנחתי את ידי לטהרם, כי הלמוד בספר הקדוש
הזה צריך שמירה וטקרה ביותר, והתפללתי בלחשה,
התפלה אשר מיוקדת להתפלל טרם הלמוד בספר
הטהור הזה, למען החליט כח סטרא אחרא ולבטלי
חת לו יניקה בי, ועתה שמע מעשך שהיה .
ר' שמעון הוה אויל לטכריא פגע ביה אליהו אמר
ליה שלמא עלה דמר במא קאי עסיק הקדוש ברוך
הוא ברקיעא אמר ליה בקרבנות עסיק ואמר מילין
חדתן משמד זכאה אכת ואתינא לאקדמא לך שלם
ומלא חדא בעינא למשאל מנך לאסכמא במתיבתא
דרקיעא שאלנא שאילי עלמא דאתי לית ביה אכילה
ושתייה והא כתיב באתי לגבי אחותי כלה אכלתי ועירי
עם דבשי שתיתי ויני עם חלבי אמר ר' שמעון
וקב"ה מאי קא אתיב לון אמר ליה אמר קב"ה הא
בר יוחאי וימא ואתינא למשאל מנך אמר ר' שמעון
כמה חביבו חבב הקב"ה לכנסת ישראל ומקריאו
דרקיעו דרחים ליה שני עובדיו ממה דהוה עביר
ואף על גב דלאו אורחיה למעבד הכי הדא הוא
דכתיב באתי לגבי אחותי כלה הואיל ואתינא לגבה
ולמיעל בהדה לחופה אכלתי ועירי עם דבשי אמר
ליה רבי חייק מלה דא בעא קב"ה למימר זבגין דלא
למיוחזק טיבו לגרמיה קמי כנסת ישראל קליק מלא
לגרמך (יב) — השמעת הדברים האלה ? עתה

הראית

(יב) זוהר חלק ג' דף רמ"א ע"ב . ולתועלת הקורא
אשר לא כסה להבין לסוף הזוהר אעתיק המאמר הזה
לשון

(קמט)

הראית לדעת כי הפעולות אינם על דרך דמיון ,
הלא אליהו ור' שמעון העירו בפירוש .

מ"ב"ם (בקצף) האם רוח אלהים רעה מדעתך , לדבר
כתועבה הואם על אלהים ? אך הקתר מפני פן " " "
פלוני (בהכנעה) כי אדוני ! אל נא תשת עלי חטאת , כי
לא מלכי דברתי עד כה , הלא הנה כתובים בספר
הקדוש מפי חכמי האמת .

מ"ב"ם

לשון עבר . ר' שמעון הלך לטבריא (שם עיר) והנה אליהו
(הנביא) לקראתו ויאמר לו שלום לך אדוני ! במה מתעסק
הקב"ה בשמים ? אמר אליהו לו בקרבנות ויאמר דבר חדש
משמר איש מוצלח ! ועל כן באתי והקדמתי לשאול בשלמדך
ולשאול ממך שאלה אחת : הבה בישיבה של מעלה נשאל
פשאל , הלא בעולם הזה אין אכילה ושתייה ואך כאמר
באתי לגבי אחותי כלה , אכלתי יערי עם דבשי , שתיתי
ימי עם חלבי ? אמר ר' שמעון ומה השיב להם הקב"ה ?
אמר לו אליהו כה דבר אלהים : הלא בן יוחאי יענה , ובעבור
זאת באתי לשמוע מה בפיק . אמר ר' שמעון מה רבה
האהבה אשר אהב ה' את בית ישראל , כי מרוב אהבתו
שנה את דרכו ומשפטו ויעשה מה שאין דרכו לעשות , ולכן
אמר באתי לגבי אחותי כלה , אחרי שבאתי אליה ללכת עמה
לקופה , הנני אוכל גם כן יערי עם דבשי , אמר לו אליהו ,
אדוני ! הוי כפשך ! גם הקב"ה רצה להשיב כדברך האלה
ואולם לבלתי התבדל בפני בית ישראל אמר לשאול את פיק . —
מה האיש מעלה יבין אשר לא יבוס ופניו לא יחורו , בקראו המאמר
הזה והדומים לו (פרו רבו מאוד ספורים בזה בספר הושר)
ולאזני חכמי אומות ? אפס אין פה מקומו להרחיב בזה הדבור
לכן אחלשך כעת ואחז ידיו למו פי , ובמקום אחר אגלה
בעיני הזה את אשר עם לנבי . המחבר .

מ"ב"ם מי הם ? ומה שמות האנשים אשר קראו להם
 חכמי האמת ? לא ידעתי ולא ידעו אבותי דבר
 מהם, גם שם הספר אשר זכרת לא נודע ולא
 היה, ומי יודע מי הולידו ? אין זאת כי אם רעות
 רוח ממך ומאנשים כמוך !

פלוגי כי אדוני ! חי אנכי התנא ר' שמעון בן יוחאי חבר
 הספר הזה, וכן פתח את ספרו במלת בריש המורה
 באנכע על ר' שמעון בן יוחאי.

מ"ב"ם אין תחת לשונך ! כי מפי החכם הזה לא יצאו
 דברי תוהו כדברים האלה. גם לא יקרא את עצמו
 בגדול לבב חכם האמת. הנה חכמי היונים הגדולים
 מאנו לקחה להם השם הזה, ויכחרו בשם אודיבי
 אמת (יג), אף כי הצדיק הזה, אין זאת ! אחר
 מאריך וממולדתך חסר הספר הזה, כי כן דרכם
 לדבר בגדול לבב.

פלוגי הרימותי ידו לאל עליון, אם יש תחת לשוני און !
 כזאת שמעתי מפי מורי. וכן נודע בכל מושבות בני
 ישראל. ואם שקר עשו בהתנא הזה, חף אנכי
 מפשע וגם מורי נקיים, כי גם המה מקבלים היו
 כזאת מאבות אבותם זה כשם מאות שנה. גם אל
 תקוש מהמאמר הזה על השאר ועל כל הספר. כי
 האמן כי שנמצא בו דברים טובים ונכונים. ואם
 חכמי

(יג) זה טעם שם פיליסוף (פילאוסופוס) כלשון יונו, שהוא
 כמו איהב אמת כלשון עבר, וכן טעם שם פיליסופיא
 (פילאוסופיה) ענינו אהבת האמת.

הכמה

החכמה

החכמי היונים לא קראו את שמוהם בשם חכמי האמת
 ומה לנו ולחכמי היונים? במה יערכו וישוו לנו?
 המה הלכו כל ימיהם בחושך, אור ה' לא נבה
 עליהם, ועל כן גם שם וזכרם יתחו מארץ החיים
 הזאת, לא כן אנחנו בית ישראל.

מ"ב"ם. מה זאת? התקשוב בחכמי היונים כמו זאקראטעס
 פלאטא ופיתאגוראס ככרתים משבת פה אחנו ואין
 להם חלק וזמנה בחיובינו? איך גואלת!
 פלוני אכל אדוני! ואם ישנו פה עמנו מדוע לא ראינוהם
 הנה? הנה? הנה אנכי יושב פה כשנתים ימים,
 ועוד לא ראו עיני אחר מהם.

מ"ב"ם. בעבור זאת, כי עוד לא זכית לעלות אל מקום
 מנוחתם ולעמוד במקום הגדולים האלה! — הסיר
 דעות נפסדות מקרבך, למוד לדעת את ה' באמת
 קנה חכמה וקנה בינה, ואז תלמד לשבת אצלם
 וליהוד. ולמען יהיו האנשים האלה לך למנוחה,
 אוליכך אל הגבעה הזו, ומשם תראה בעיניך
 מושבות חכמי עם ועם. אפס את קציהם תראה
 כי רבים המה לאין מספר. עלה עמי אל הגבעה
 (ויילכו שניהם יחד אל הגבעה, ויהי בהיותם על
 ראש הגבעה ויאמר מ"ב"ם) שא עיניך ויבנה, הלא
 תראה אנשים רבים יושבים סביב לאיש אחד, הבט
 נא וראה את האיש הזה!

פלוני. ראיתיו, שערות ראשו וזקנו לבנות כשלג, ועור
 פניו קרן כאור השמש בזהרים. מי הוא ומה שמו?
 מ"ב"ם. הוא זאקראטעס היוני! הוא האיש הגדול אשר
 שנה בוס התרעלה וישלך נפשו מנגד לכבוד האמת,
 ועתה ראה זה מנת כושר, וזה חלק גורלו! —

פלוני

(קנב)

פלוגי (אל לנו) כדלמי נשמת, דליק אחד מקדושי ישראל
בגזרת האמעל, היתה ומגולגלת בתוך היום
הזה (יד).
ביום ידוע וזה סיפור שיש בו מ"ב"ם

(יד) דיו לעהרע דער זעלן וואלד דא (גלגול נשמות)
האט איהר דאזין אייגענטליך דען עגיפטערן לו
דאנקן. דיו לעהרטן נעמויך: דיו זעלע זייט אענטן
אוס - נאכדעם ווי דען קערפער פֿערלויטן האט, איין
זיין אנהערט טייער וועלכט ערשט גבאהרן ווירד וואס
דען, אונד נאך דעם טאדע דאזעס טייערס ווירד
אין זיין אנהערט געפֿן געהן, - אונד אז אטמאר פֿארט
ביט ווי אזע טייערע דער ערדע, דעם וואסערס
אונד דער לופט דורך גוואנדערט האט, דא ווי אזע
דאן ווירד אין זיין אענטליכן קערפער לוריק קעהרט.
דיו גראסע אונד בשוועהליכע ריינע, ווירד פֿאן
יערעך זעלע אין זיינעם לייטרום פֿאן דהייז טויענד
יאהרן געענדעט. - פֿיטאגאראס איין וועלט ווייזער
אין דעם לייט אלטער דעם פֿראפעטן ירמיה בראכטע
לו ערשט דיו לעהרע זויס עגיפטן, ווא ער איבר
לואנליך זעהרע געבט האטטע, נאך גריכעלאנד אונד
איטאליען, אונד פֿאן דא גינג וואן לו אונזערע נאליאן
איבר. אנטאגט וואורדי ווי פֿאן דער נאליאן וואלגאין
גוט מויגנאטאן טפֿער היין אבר פֿערנאדק ווי
לואור אלזעליך איהר אנהערן בייז דעם קויערן טייל
דערעלובן, ערעלויט זיך אבר דענאך ביט ווייך דיו
זייט בייז פֿערטיינען קאזטן, אזע: בייז נשים
צדקניות בייז דען אז גאנצן יודעי ספר, בייז דעם
גרעסטן טייל דער הערשן ריינדן מוכיחים מגידים
וורשנים

מ"ב"ם ועתה השמאלית וראה שם (עודנו מדבר
 וכשמת בושח בן מנחם ומרעסו עולה, ומה
 כך מיומן נשתאה ואמר) מה זאת? מי זה העולה
 שם לקראתך? הנה, ומכאן החלך הולך לפני
 לכתותו הדרך — ! ועתה הנה, חיש הלך ממנו
 וכשמת הנה קובכות אותו ושומות לקראתו, ואין
 זה כי אס' אש ויקר וככל מאלו! הידעת אותו?
 הראית אותו בימי חלדך? כך נחמתי לך
 פלוגי לא ראיתיו ולא ידעתיו.
 מ"ב"ם בוא, ונלכה לקראתו לראות פניו. (וילכו שניהם
 יחד לקראת משה בן מנחם מרעסו)
 (הסמך) כמחברתו (הסמך) ה' ב' ו' ו'
 ודרשנים אונד ענדלך בייא דען גהימניס קאזען אונד
 וואונדטהעטיגן קאבאליסטן (בעלי שם ובעלי קבלה).
 (ויהי דען נאכטראג) ו' ב' ו' ו'
 וזיין אז דיין עגיפטער נ' ערסט צוין דיין איידע דער
 זעלנאונדראג גאנצאן זינד אונד וואס זיין אייגענטליך
 דאלו פערזאנלעכע האט, קחן זייט גאליסהייט ניכט
 אנגעבן ווערדן? וואס זיך דאריבער זאגן, עסט,
 איינזיכטס ווייטער אונס פון פערזאנלעכע אונד היפאטעסן
 הערגאנצן. איר טיינט עט איידעסן חס וואהר
 טיינזיכטס דאס דיין גאנצע אעהרע דער זעלנאונדראג
 זעדיגליך דען פאזעטן אונד אונדרייטליך גרייך, וועלכע
 דיין זענטן דאזאנליך לייט פון דער אונדזכט גאטסט
 האטן, אונד דער אייגנטלעכע לייט זיין וועלכע זיין

(קנה)

[illegible]

אזכר ודע פלוגי נעוויק נאמט צוויי איינע זעלן
וואנדערוג און אברהם נאך איינע גאנץ גייען ארט, דען
ער זעט דא זעלע איינס קדוש אין האמעלם גייט
אין זאקראשעס וואנדערוג, דעם ווערע אונז איינע
ריקעלן וואנדערוג, דעם זאקראשעס גייט אונז
טויזנט זעהר פאר האמעל געבט האט דעם
זו ברויערן דאס דער פלוגי דיעס איין זיסעס ציכע
גען דעם מ"ב"ס גאייט דעם האטע, גייט איינע
דער פארטעלעכע געהערט, ווען ער עס געהערט
העטע, דעם איינע וועלכע ער און איינס בורה
גבוים פון דעם טפערעכ, דער עינע דעם בלעם
איינערט, לוריק גאטען האבן, דען וואס קענטע
נאטירליכע איין אונז האט דעם זעלע דעם פלוגי
צוויי ריקעלן און יענע רעדענע עינע גאנצערע
ווער, אונז דאסער קאנטע איין איינע הערן זאגט
ווייזעלן, דעם דעם דעם דעם דעם דעם
דעם דעם דעם דעם דעם דעם דעם דעם
דעם דעם דעם דעם דעם דעם דעם דעם
אין וואס איינס איינע געלעגט פון איינס דעם פיינע
זיכן בגרעניס איינס גראטן קארפערען דעם וואס
איינס פראטאג לכבוד שבת קאכט וואלעט דעם
אבר אונז קעכן זעהט דאס זעטען קאכט טאג
איינע אונז פון געבן דעם דעם דעם דעם דעם
קעכן וואס איין אונז איין דעם דעם דעם דעם
פראטאג וואס שמוע ישראל קאנגע דעם פראטאג
ווארד וואלד דעם דעם דעם דעם דעם דעם
דעם פראטאג דעם קארפערען אונז דעם דעם
זו ברינגן, ווארדען דעם דעם דעם דעם דעם
הויזערוי, דעם דעם

גייט
איינס
דעם
איינס
דעם
איינס
דעם
איינס
דעם
איינס
דעם

(קנו)

הוֹמָדוּיָא , דאט ער שמע ישראל גרופען האטטען
פֿילם האלטן ביזאגטראגן דאט ער וויט ע קרן בגראבן
ווארן , דען אהעט דאס , ווירדע מאן גויט ערט
אונטערזוכט האבן , אפֿ ניכט גאר דיז זעלע אונטער
אויפֿגאקעהרטן זון דיין טרער געמאכטן זיין , דא
ווארען דאט בגראבן נאך פֿילע טוויזנטיקטן ווירדע
גאטאבט האבן : ~~דאס איז דאס זעלע וואס~~
דאט וואנכע ארט פֿיטע זען זיין אונטערפֿען , גריקט
אדר גאטלאכטעט ווארדן צווייזן איין טאן פֿאן זיך געבן ,
איז פֿרייזיך איינע בקאנטע וואהרהייט , דיא נאמאנר
זינגען ווירד , דיער טאן אבר איז ביא דען פֿיטען
גאלן וואוילזוקיהרליך , אונד ענטטענהט טהייט פֿאן
דער אויספֿרעטונג דעט איינגלאנגען וואסערט אונד
דער זעט , טהייט פֿאן איינר בלאנדן איינריכטונג
דער קיהאען , אונד פֿעהר נא , וויא ביא דען איינעקטן
דאט אנטאגן דער פֿליגעל אן דיא טוויזנטיקעטן דען
וואוואלדן טאן פֿעראורזאכט , אונד קאן דאזער ניכט
וויט איינר ט טי אאע פֿערוועקטעלט ווערדן . דען
דיזע , דאט איז : דאט פֿראגען , ווילזוקיהרליכע טהענע
הערפֿאר צו ברענגן , וואנר זיין נאך פֿערט דינען עאפֿפֿיל
דאקען אבזענדן , פֿעהלט דען פֿיטן גענליך , אינדעם
זיין איז קיינען זונגען באבט זינד , דאזער וואו
דאט בקאנטע טפֿרגבווארט : טוטן וויאזוי פֿיט
זענדע דעמאונד דיא פֿאנטאזיע דיא איינע ניכט ברייטט
פֿאך טווערזאנעראען ערהיטלט אונד וואו דעט אונטער
איינענס גאלן אונפֿעהיג גאנען , אונד העטטי דער רב
זאגעהר איז דען געגאנעטענדן דער נאטור בקאנט
גאנצט : דא ווירדן זענען גויס ניכט איינע זאלכע
אונטערזוכט איהרפֿעט , אונד דיער זיין ניכט
בטטעטיגט

וואו צווייזן

בטעטיגט אונד דאדורך זיך פאר דער פערניכט־יגן
וועלט לעכרליך גאמכט האבן . אבר זא איטטס איינע
און, זיידער ! פייט אונט, אונד ווירדט וואהרטייליך
גאך איינע זאגע לייט בלייבן ; דעם גרעסרן טייל
פעהלט עט אן גלעגעהייט, אונד דעם קליינן און
גוטן ווילן, זיך בלעהרן לויט אונטן . —

אינדעסן אונט איך לויט עהרע אונזערע דייטשן רבנים
בקענן, דאס יעלט פילע אונטער איינע זייד, וועלכע
דער פארווארף נישט טרעפן קאן, דא זיט זיך ווירקליך
אנגלעגן זיין אונטן, דער גלייכן פארזארגטלע אונט דעם
הערן דעם גאלייט אונזעם לויט פערבאנען, וואפאן איך
פאנגענדט אונט בייטפיל אנפיהרן קאן .

(שולחן ערוך)

אין איינער גראסן אונד פאזקרייכן טטאדט, אין וועלכער
דיא אויפקלעהרונג לויטהר שטאן איינע היסטע, אבר
נאך קיין טעאפעל האט, טראץ ניליך איינער פרויט
עבענפאלט דאס אונגליק, איינען פייט טרייען לויט הערן.
זיט זיט עט דעם דאזיגן רב מעלדן זיט דער פראגע,
וואס זיט דעם וואונדערדיגע לויט טוהן ווערן ? דער
רב/אין און דער זיך דורך זיינע גרינדליכע גלעהרונג
קייט זא וואהל, אונט אויך דורך זיין אימאר הייטערט
אונד געלעגט ווערן, פאן דעם איבריגן זיינעם גלייכן
זעהר אויסלייכנט, אנטווארטעטע טערלויזע : און
זאלע דעם פייטע זיין רעכט טוהן . דיע אנטווארט
ווארדע פאן דער פרויט זיין דעם גוועהליכן זיינעם
גאמאטן, אונד זיט איברגאב דאזער זאגליך דעם פייט
איינע קברן . דיער אבר אונדקאנט זיט דעם
jus Piscis אונד פיליכט אויך לויטפאלד, אבר ער
דין הייליגן אונט זיין קעצן בעלדריגען וואלע, אונד

(קנח)

יך פֿאַרהערערט טובל זיין איטע, אודר אב עס
 זינה בלומט חוט חיינן גוינען רוח בטרעכטן זאלען
 גיט ערשט אבראמאס הינ לוס גראכטן רב, אונד ערהילט
 פֿאן דונק דען בטייד: דאס רעכט איינע פֿיטעט חייט
 פֿאן אענטן פֿעהלע הרט לוווערן. לחיים
לחיים .

בשורה ספרים חדשים

א
 עמודי הלשון המיוסדים על אדני ההגיון .
 לתועלת התלמידים החפצים ללמוד
 שפת עבר שפה ברורה להבין במקרא
 מפורש ושום שכל .

דיא עלעאנטע דער עבריתן טפראכע נאך
 זאגטן פרינציפיען ענטוויקקלט, זיין האנדבוך
 פֿיר לעהרער, פֿאן יואל בריל,
 נעבסט פאלסטענדיגן פארמאדיגן דער לייט
 אונד נענווערט. ברלין. ברפוס חברת
 הנוך נערים התק"נ. (זומאן 11 באן
 אין קווארט. פריי 14 גראטן.)

דער פֿראמט פֿאנגט אין דיער גראמאטיק,
 זייער אין דער פֿאררעדע אייטערט, דען
 פֿאן, דען אונט החכם רבנו משה בן מנחם זצ"ל
 אין זינע אור לגתיבה פֿארגלייכט האט, געזאגט
 דאס פֿראמט פֿאנגט איט דער פֿראגטלעכערע לן
 פֿרבינדן

פֿרבינדן זאלהרדך דעם דאספֿלטשע ענטלזונק ערהייבסט
 וויקד , דאס דעם טייל דיא טפראכטע נייכט נור גרינדליכ
 ליכטע אונד זיין קרעכערע לייט ערלעבט , זאלדן
 אונד , דאס דעם פֿרשטאנדעם קרעכטע דא דורך
 ענטוויקלט ווערן , זאלהרדך דעם דייכטיגע געברויך
 דערזעלבן גלייט ווי דא , דא דעם האנדבויך אינדעם
 נור פֿיר דיא , זעהרע דעם אונטערן קאסטען אין דעם
 ווילהעלמס טולע , אדעלענט אנט , זאל וואל עס אויך
 נייכט אלס זיין פֿאלשטענדיגט זעהר גביידע דער עברייטן
 טפראכטע בראכטעט ווערן , זאלדן אינט פֿילזעהר
 נור זיין אויטלוג אויס זיינע וואלן ווערקע , דאס
 דער פֿרשטעטער אויך זיין אונדראז פֿרשפריכט ,
 ווען דיער ערשטע פֿרויך ביים פובליקוס בייפאל פֿינדן
 זאלטע . אויך זינד זיין דייט טהיילע פֿירט ערשטע נור
 דיא בטאנדטהיילע דער טפראכטע , דאס הייסט דיא
 איינלעבן רעדעטהיילע אן אונד פֿיר זיך זעלבסט
 ערקלעהרט אונד ערלייטערט ווארדן . דעם זאגאנטן
 טייטאקס זאכר , אדר דעאזענין טהיילע דער טפראכט
 זעהרע , דער פֿאן דער פֿרבינדונג אעהרערער רעדע
 טהיילע , פֿאן דער ביידונג איינלעבן זעלע אונד דעם
 בויע גאלר פֿעריאדן האנדעלט , נעבסט דער דאזיט
 פֿרבונדן זעהרע פֿאן דעם טעמיס , זאל אונטער פֿאר
 אויסזעלונג דער עבן גזאכטן בייגונג זיין בזאנדערע
 טהייל גווינדעט ווערן , אונד נאך דער ערטייכונג
 דעם זעלבן , ווילן דער פֿרשטעטער זיך אן דיא אויס
 ארבייטונג דעם גזאכטן פֿאלשטענדיגען זעהר
 גביידעט וואכן .
 פֿערנר פֿינדעט זיך אין דער פֿאררעדע איינע אויס
 פֿארליכע אנהייבונג לויט דייכטיגן גברויך דיעם האנד
 בוכט

בובס , אונד דיא אנליגע , דאס דיא לודינס טהילע
גליפערטן פארדרינגן פאן דער אמאדונג דעם גטיקטן
מקדקן , ר' פיבש ספרי זינד , פראסט
דעם אונטער דעם נאמן מדרש מליס בקאנטן עבריש
דייטשן ווערט בובס , אונד לעהרער און דאכטער שולע
און פילן לוח אנליגע דיעס בובס , דעסן אייטער
בטאפנהייט , וואס דרוק , פאפיר , בוכסטאבן
א' ד' ג' אבלאגט , רעכט גוט איז . אין אמאדונג
דעם איינרן וועהרט דעם עלבן האט און דעם אורטהילע
דעם נאכפערטענדיגן לערס ניכט פארגרייפן וואלן .

מ-ר.

ב

שרייבן אן דיא ווירדיגן מיטגליד
זעמליכער לעבליכן אונד וואהלטהעטיגן
חברות גמילות חסדים בכל הקהלות
הקדושות פאן יואל ברויל . ברלין
ברפוס חברת חנוך נערים התקנ"ד
(36 אקטאן זייטן)

אין דיעם שרייבן , דאס איז קאסטן אייניג
מיטגליד דער לעבליכן געזעלשאפט דער
פריינדע לודיג גרוקט אונד גראטיס אויסגע
טהילט ווארדן זינט , האט דער פראסטער דאס
אייסטע אונד בעסטע פאן דעם לודיג און גראט , וואס
זייטער , טהילט אין דיעם אונטער אמאסטטריפט
נאכט , אונד טהילט אין אונדן טריפטן לוח
ענדליכן

ענדליכן אבסטעלונג דער אומיטע אײנעם צו טענען
 בערדיגעלט דער טאדטען ביזא אונס יהודים פארט
 געבראכט ווארדן אייט . ער גלייבט דאדורך אונס
 זעהר נוס ניהלע צו טרעפן , דאסער זיך אומאיטעל
 באר אן דיא זיטגלידך דער בערדיגונגס געזעלשאפט
 זעלבסט זענדעט , פאן דערן רעכטשאפטנהייט אונד
 זענעטן ליבע , אום אויך וואהרער פערזאנליכקייט אונד
 פערט רעליגאזיטעט ער זיך צו זעהר איברלייגט העלט ,
 אום דאס ער אן איהרן גוטן ווילן צווייפן זאלטע ,
 איין פראהרן אבזשאפטן , וואדורך זיט זיך דער
 גמאחר אויסזעלן , דאס זעבן זאנכר זענטן צו פריקלירן
 דא דיע אבזשאפטונג גאנץ זעהנע פריזעלונג דער רעליגיאן
 צו בווערקטעלויגן אייט , אום וואפאן ער זיט אס ענדע
 זינעט טרייבנס איברלייגט צו האבן האפט .
 גלייך זענענדיך זאכט ער זיט אויך דען מאמר חז"ל
 אויפגעקומען , אשר יעשה אותם האדם וחי
 בהם ולא שימות בהם , צופאלגע דעסטן זיט ניכט
 לוי פערלויבן , זאנדרן אויך זאגאר בפעהלן , דיא אויס
 אייבונג דער געזעל צו אונטראזסטען , זיט באזי סכנת
 נפשות דאביי צו בווערן אייט . ער ערזינערט זיט
 פערנר , זעלכט גוילכט חז"ל אויך דאס אורטהייט
 איינעם רופא מומחה זעלן , דא זיט זאגאר אן יום
 בפור דאס פאסטן צו ברעכן בפעהלן , וועלן איין זאנכר
 ארלט , זעלבסט שלא מבני עמנו , עס פיר זעטהיג
 פינדעט , זאבגלייך דיעס איין אסור כרת אייט .
 אום וויי פיל זעהר אונד זיט עס פאלכט ביזא הלל
 המתים עס זעדיגליך אויך דען אויסטפירן איינטשיקטן
 זרלט אונקאזאן צו אונס , דא דיעס בלזש איין לאר
 חבא מכלל עשה אייט שאין לוקיין עליי , ווייט

(קסב)

ער אין איינער אנאערקוג דייטליך אויס איינאנדר וועלט
וואס וועלכטס ער לוגליך אויך אויספיהרליך לייגט
דאס דיאטטעלע אין דער גמרא (מנהגין ד' א"ע"ב)
וועלכע וואס גוועהנליך אנפיהרט וואס דאס פריהע
בערדיגן ל' רעכטפערטיגן , בייא איינער ריכטיגן ער
קלעהרונג פילאזעהר דאס געגנטהילן עהרט , אונד איין
פרוויילן איט דעס באראבן אין וואכן פאלן אללערדיגס
גשטאטטעט . ווען דאהער טאן זייט אונד לייט וואלכע
ערלעט , דיאט איט רעכט דיאט בענוג איינעם רופא
ממחה פרידיקן , בהויפטעט האבן , דאטעס אויסה
דער חנההנדן פילאגיס דעס קעהערט גאנץ אונד גאר
קין זיכרעס קענליכן איינעם וויקליך ערפאלגן טאדעס
זיכט , אונד דאס דיאט פרוכע איט דעס זיכטע אונד
דער פערד וואוהאלן אלס אויך אללע וואגאנטע שונאים
אונד פילעטיג זינד , וואס איינע דאס זיכטע גען אפפאכר
גען דאס פריהע בערדיגן דער פערטטארבן . הירון
פיהרט דער פראסטער פילע בייטפילע פאן ווירד
ערוואכטן אענטן אן , וועלכע בוויילן , דאס דיאט
ערטיינען בייא איינס טיין טאדטן אונד איינס ווירקליך
פראטארבן גלייך זיין קענען . גלייב ווערע עס איר
אונדריגס , זאגט ער איס איינגאנגע דאן , ווען איינ
פילע דערגלייכן ערלעהן קענטע , דיאט זיך אונד
אונדער נאליאן לוגטראגן האבן , וועלכע פרייליך
דאס אייסטע גוויכט האבן ווירדן , באאנדרט ווען זיין
אין קהלות גדולות פארגאלין , וואס פריינפטיגע
חברה זייטע לוגען ווארן . אלליין , וויאזוי דאס
ל' ערווארטן , דא וויר אונד יא זיכט דיאט געהעריגע
זייט דאן אלס , איינע וואלכע ערפאלגן וואכן ל'
קענען , אונד זיכט גאנץ ל' איין וויסן , דען טאדטן
דאס

ה ב 2 5 "נוהם"

(קסד)

וְכַהֵם : אַיִנע טרעקליכע זאגע . אַין דער נאכט
וְפֻאר דעם בעערדיגאגט טאגע קאמער ווידר לויז .
דער פֿרעאסטער בטויסט דיא זעאטליכן פֿאן איהם
אנגפֿיהרטן בייטפֿילע אים פֿאזגנדן ווארטן : אַיך
קענטע דיע בייטפֿילע נאך אים הונדרט אנדרן פֿראעהרן .
אבר אין גפֿיהל עאפערט זיך , אַיך שוידרע ,
ענטזעלן ערגרייפֿט אַיך , דא איינע גוועקטע איינבילד
דאגט קראפט איר דיא גאנצע זאגע רייע אונגליקליכר
טאכטאפֿה אהלט , דיא דורך דיא אונבעהוטאג
קייט אונד דען זייכטאין איהרער איטברידר , דיא
איהרע וואהלהעטער זיין וואלטן , אַיז דעם זעבן
גשטאטן , אונד דורך קיין אהנגפֿעהר גרעטטעט ,
אַיז גראבע דען יואאערפֿאלסטען טאד געפֿונדן
האבן : אַיז אונד הירויף פֿיהרט ער דיא פֿארה
טרעפֿליכע טטעלע ווערטליך אן , דיא דער הערר פֿראג
פֿעסער אונד האפֿראט ה ע ר , אַיז דער לויטן אַיז
זאגע זיינעם טרייבנס אייבר דיא פֿריהע בעערדיגאג האט ,
וואער דען לויטאנד איינעם זאלכן אַיז גראבע ער וואכנדן
אונגליקליכן אַיז איינע זא אייטרהעפטע ארט אונד זא
גאנץ דער נאטור נאך טילדערט , דאט און זיא אהנעלעג
ליך אהנע פֿורכט אונד טרעקן לען קאן ; דא איינע
דער ענטזעלזיכע גראנקע אונאויטבלייבליך איברפֿאלטען
אוס , וואי זייכט און ניכט בייז אונזער פֿארטעלזאג
קייט אַיז בגראבן זעלבסט אַיז דיע טרעקליכע זאגע
גראטען קאן .
וואס וואלטן וויר אבר טהון , פֿעהרט דער פֿרעאסטער
הירנעכט פֿארט , אַיז דער דרייזפֿאכן גפֿאהר לו
ענטגען , לעבנדיג לו בגראבן , לעבנדיג בגראבן
לו ווערן , אַיז אַיז גראבע ווידר לו ערוואכן ?
זיכט

(קסה)

ניכטס אנדערט, אכטונגסווערטע אונד גאטזעליגע
„וענער! אלס וואס אונזרע פארפאהרן געגנטן אנדענקט
„גטהאן האבן, אונד וואס אונזרע וויינן לעהרער אונס
„לן טהון בפאהלן (ח) האבן. “ — היר ווירד דיא
בקאנטע משנה אויס מס' שמחות אנגפיהרט,

יוצאין לבית הקברות ופוקדין על המתים עד
שלשה ימים. ואין חוששין משום דרכי האמורי.
מעשה בא' שפקדו וחי כ"ה שנה ואח"כ מת. אחר
והוליד משה בנים ואח"כ מת, אונד דארויס
גלייגט, ערשטנט: דא חז"ל זעלבסט בייטפילע פאן
פערזאנן אנפיהרן, דיא איס גראבע ווירד ערוואכט
זינד, זא איזט און אפפנבאר בועט בדבריהם, ווען
און דערגלייכן ערפאהרונגן פיר ניכטיג ערקלעהרט.
לויטנט, דאט חז"ל זיעט ערוואכן אהנע אונטרשיד
בייז יעדע טאדען פיר אעגליך האלטן, ווייל זיא ניכט
גויסע פעלזע אנגעבן, זאנדרן איס אלוגאיינ דאט
בוואכן דער טאדען אהנע אויסנאמע פראנגן. אונד
דריטנט, דאט זיא קיין איטטל גקאנט האבן, אונס
דיא גויסהייט דעם טאדעט אונלייגבאר לן בטטאון,
ווייל זיא זאנטט טטאט דעט בוואכענט דיא אנווענדונג
דער איטטל ווירדן פרארדנט האבן. ווען אלזא פיר
דיא זילט איבליכן פראבן דאט אנועהן דער חכמי התלמוד
ניכט אנגפיהרט ווערדן קאן, אונד אלזע גלעהרטן
ערנטע זיא פיר אונלופרלעסיג ערקלעהרן: וואזיט
קאן

(ח) אדר — ווען אויך אייניגע דיין בפעהל זיין דער
משנה ניכט זאלטן פיינדן וואלזן — דאך וועיגטסט
גראטהן אונד ערוויכט האבן. אונד דעט רעלעווענטן.

קאן זיך דאס גוויסן דערייניגן ברוהיגן , דיא זיך דורך
 זיח בטטיותן לזמן , איינן מענטשן פֿעלזיג אויפֿלוגעבן ,
 אונד איהן פֿילזייכט דורך אייגענע טונד מויס דער רייחה
 דער לעבנדיגן לו טטאסן .
 דער פֿראסטער אכט זיך זעלבסט דען איינמאזרן ,
 דאט אמן פֿארמאזט אין כוכין בעגראבן האט , ווא
 דאט בוואכן דער טאדטן אויך נאך דעם בגראבן נאך
 מעגליך וואר , וועלכעט נאך דער איליגן ארט אין דער
 ערדע לו בגראבן אבר ניכט אנגעהט . אזליין ,
 פֿראגטער , גיבט מונט דיזעס דאט רעכט שופך דא
 בידים לו זיין . אונד זאלטע עט דארום ניכט מעגליך
 זיין , הירין דען פֿארדרונגן דער פֿרונגט אונד דען
 פֿארדרונגן דער רעליגיאן לו גלייך גניגע לו זייטן ?
 דער פֿראסטער לייגט דאס געגנטהייז דיזער פֿארמאזט
 זעלונג , אינדעם ער זעלבסט פֿארטלעגע לו איינר זאלן
 פֿראייניגונג גיבט , דיא אזלע אויף זעלע מויס דעם
 שלחן ערוך גגרינדט זינד , וועלכט מוזא איהרע
 געזאעטיגקייט בווייזט . ער פֿרזאגט אבר ניכט ,
 דאט ממן דיע פֿארטלעגע זא גראדעלז אננעהאן זאלן ,
 זאכדן זיין וואונט אייז בלזס , דאט דעא אנשי החברה
 יעדער טטאדט דיע העכסט וויכטיגע זאכע , וויא עט
 איהרע פֿעליכט מויט , גהעריג בהערליגן , אונד לו
 דעם ענדע איינע קאמיסיהן ערנענן זאלטן , דיא מויס
 אנשים חכמים וידועים מכת חלומדים ומהרופאים
 לזאמאן געלט ווערע , דא דען גוויס איטטל אונד
 וועג ווירדן גפונדן ווערדן , דיא אויף ביידן זייטן דאס
 גוויסן פֿעלזיג ברוהיגן , אזלע בארגניסע אויפֿהעבן ,
 אונד דיא לו פֿרידנהייט אזלר פֿארטייען בוירקן .
 , ווען זיך , זעלט ער הינלו , זא גלייך זיין זאלטע ,
 , דיא

,,דיא אויפֿהערקזאוקייט דער אפֿטגעדאכטן אכטונגס,
 ,,וועהרטן , פֿראמאן אונד וואהלטהעטיגן געלזטאכטן
 ,,אויף דין וויכטיגן געגנטטאנד רעגע גאזכט , אונד
 ,,זיז ווירקליך דאהין בטטאט לז האבן , איהן אין
 ,,ערנטטליכע איברלעגונג לז נעהאן : זא האבע איך
 ,,איינלזועק , אויף דען איך איט דעס טרייבן אבגליהלז
 ,,האבע , פֿעלזיג עהרייכט . “ - ווארליך ! געגן
 ,,די זן וואונט אונד געגן די זן לזועק קאן דאך אויך
 ,,וואהל דער רעכטגלייביגסטע יהודי ניכטט האבן .
 ,,פֿילאזעהר ערפֿארדערט זיינע פֿעלזיכט , דיא זא וואהל ,
 ,,וועלכע ער געגן זיך זעלבסט , אלס אויך דיא , זא ער
 ,,געגן זיינע נעבמאנטן האט , אלזעס אעגליכע לז
 ,,פֿערדרונג דזעס לזועקס ביילזקאגן . דען , דאס
 ,,נאך ייהיטן געלן , דאס זעבן אויך נור איינעס איינליגן
 ,,אענטן , אונד ווערט אויך נור דאס איינעס נייגבאהרן
 ,,קינדט פֿאן דער העכסטן וויכטיגקייט איזט , קאן ער
 ,,אלס רעכטטאכט אונד ווירקליכר יהודי דאך ניכט אין
 ,,אברעדע זיין . נאך ווייט אעהר אבר איזטס דיא פֿעלזיכט
 ,,דער בעערדיגונגס געלזטאכטן זעלבסט , איינע זאלע
 ,,קאזיטיון לז טטאנדע לז ברינגן , דא דיא אויפֿאפֿערונג
 ,,פֿאן אענטן דורך דאס לז פֿריהע בעערדיגן איז
 ,,גלויטן אס אייטטן בלאסטן אום . וויר הערן
 ,,יעדאך ניכט , דאס דאס טרייבן דעס פֿראסטערטן דען
 ,,ארטן , ווא עס הינגעקאממען איזט , דין ערפֿאלג
 ,,גהאבט העטטע . דאפֿיר אבר איזט עטוואס אנדרט
 ,,דארויף ערפֿאלגט , וואדורך , ווען עס גלייך איט דעס
 ,,וואונטע דעס פֿראסטערט , דער פֿילזיכט ליבר דורך
 ,,אינרע איברלייגונג , אלס דורך אויטאריטעט אונד
 ,,לזונג ווירקן וואלזטע , ניכט גראדעלז איבראיינטטיאט ,
 דאך

(קסח)

דאך אימאר פֿיר דיא גוטע זאכע איין טריטט אעהר
גטהאן אייט . עס פֿרעטריגטע נעמליך איין יוגער
ידיטער גלעהרטער אין אעקלנבורג שטעלן פֿאן דעם
לואר אין דייטער שפראכע פֿרעכאסטן , אבר אייט
ידיט דייטטן לעטרן גדרוקטן טרייבן , איינע פֿעלזיג
דייטטע אברייפֿט , אונד איברייפֿטע זינדלעך דאר
טיגן לאנדט רעגירונג . דיע פֿאנד דען אינהאלט דעם
זעלבן וויכטיג גוט , אום איהן איהרער אויפֿאערקומא
קייט לז ווירדיגן , אונד בפֿאהל דארזיך דער דארטיגן
ידיטן גאיינדע , ענטוועדער דאסעלבע בינן איינר
גוויסן לייט גרינדליך לז ווירלעגן , אדר דיא אונזיטטע
דעם פֿריהן בעערדיגנס איינלשטעלן . דיא גאיינדע
רייכטע דרויף ווירקליך איינע געגנטריפֿט איין , דיא
אבר עבן זא ווירדיגניג גלונדן ווארד , אלס דיא וועלכע
דער פֿרעגער רבֿזכר לדיקלברכה איינט איהער דיען
געגנטטאנד בייא דעם קייזרליכן גובערניא איברגעבן
האט . עס וואורדע דאהער דער גאיינדע בפֿאהלן ,
דיא פֿרשטאנדן ניכט אונטער דרייען טאגן , אונד אזוי
יעדן פֿאלן ניכט אהנע לזיהונג איינעם ארלטעס לז בגראבן
איבר דעם זאלטן זיא אויך איין טאדטן הויז לז אויפֿ
בוואהרונג דער טאדטן ביט לז בגרעבניס לייט ערבוען ,
וואלז איהר אבר דעם הערלאגט דורכלויכט אויס בעזונג
דערר אילדע אונד גאנדע דיא בויאזאטעריאלען טענקטע .
אין דער גדאכטן געגנטריפֿט דער שטרעליכר גאיינדע
הייסטעט אונטער אנדרט אויך : “ דאט דער פֿרעכאסטער
” יענס טרייבנס פֿאן דער הייליגן טריפֿט דעם רבי
” שמעון בן יוחאי אונד דען טריפֿטן דעם ר’ יצחק
” לוריא גוויס ניכטס ווייט . דען זאנטט איסטע ער
” יא וויסן דאט דיע הייליגן ביכר דיא אייגנטל יכע
הייליגע

(קסט)

הייזען ער ענטהאלטן, דיז איין יעדן
ראבביר וויסן אום, ווא נאך ער זינע גאיינדע לז
פיהרן האט, אונד דאט דיע הייליגן ביכר עפטרט
איס ווי דער טפר וך איט דעס תל אוד
לז שטעהן טיין. דיזאעהרטן טיין עס אברנור,
אונד איין געהרט אום זיז לז פראיינבארן וויסן,
אונד ווא ער דאט אויך איינמאל נישט ווייס, דאך
דאס בלאגן, וואס דאס הייזע טעט ע
איהם הייסט. "אין קאן אויס דער איינליגן
שטעלע שון גאן דען גייסט ערקענן, דער איין דער
געגנטרייט העררט, אינדעם דיז פראסטער דער
זעלבן הירדורך איין אונלייגבארן בווייז פאן איהרער
אונוויסטנהייט אונד איהרס גענלייכן אאנאן אן קענטניס
דעם יידישן געלעט אן דען טאג גלעט האבן. דען,
עס איז נישט נור קיינס וועגט דיז פאלייט איינס
יידישן ראבביר דיז גאיינדע דורך דיז ספרי קבלה לז
פיהרן, אונד דארנאך זינע אויסטפרייכע איבר דאט
וואס ערלויבט אונד ערלויבט איז לז בטטאון, אלט
וואלן ער זיך לעדיגליך אן דיז ספרי פוסקים, טורים
שלחן ערוך, שאלות ותשובות א' 4 ו' לז האלטן
האט. זאגערן עס הייסט זאגאר אויסדריקליך אין
איינס געלבוכע דעסן אויסטאריטעט אלזגאין אנערקאנט
איז, דאט ווען דיז ספרי קבלה איט דברי
התלמוד והפוסקים איס ווי דער טפר וך עינדע,
אין זיך בלאט אן לעזט ער לז האלטן
אונד זיך קיינס וועגט נאך דען ערשטערן לזרייטן ברויכע(ב)
וואהן

(ב) כתב כ"ה בכללי הפוסקים, כל דבר שבעלי הקבלה
והזהר חולקין עס הגמרא הלך אחרי הגמרא והפוסקים,
מיהו

וואהן האטטן האמאל זיין רעכט , ווען ווא דען פֿערן
 אין דער תורה , לא תוסיפו ולא תגרעו , פֿאלגער
 וואסן ערקלעהרן , לא תוסיפו כדי שלא תגרעו ,
 איהר וואלט נישט הינלוטהן , דאזיט איהר נישט
 פֿראינדרט , כי כל המוסיף גרע , דען ווער לו
 פֿיל טהוט אונד וואלט איברטרייבט , טאדעט דער
 גוטן זאכע , כי עי"ז העקר נעשה טפל והטפל
 נעשה עקר , ווייל הידרורך גוועהנאך דיא הויפט
 זאכע לור נעבטאכע , אונד דיא נעבטאכע לור הויפט
 זאכע ווירד . זיידר אייטס אבר בייו דען אייסטן זאכ
 אין אונזער הייליגן רעליגיאן ווא ערגאנגן , אונד דיועס
 אייט דען אונד היר דער פֿאלן , וואס דאס לו בפֿאלן
 וואס איס זוהר טטעהט , פֿאלן דעס עס גאר נאך
 נישט איינזאמל גוויס איס , אב ער עכט , אדר בלזס
 אונטרגשאבן זייט , אונד אין דעס מעניגטענס זעהר
 פֿילע טטעלן גאנץ אונליגבאר נייערן אונטפֿרוגט זינד
 (ג) , ווערדן נישט נור דיא דייטליכסטן אויטטפֿרייכע
 דער

מיהו אס בעלי הקבלה מחמירין יס להחמיר ג"כ , ואס
 לא הוזכר במרא ובפוסקים אע"פ שמכר בקבלה , אין
 אלו יכולים לכופ לנהוג כך (א"ח"ס' כה כת"א) .

(ג) . וואן זעהע וואס הרב ר' יעקב עמוד זי"א אין זיינס
 אטפחת ספרים היריבר גואגט האט . לוואר האט
 ערשט גאנץ נייליך יעמאנד איין ספר הערויטגעבן ,
 ווארין ער נישט נור דיא אנגעזאכטן טטעלן דעס זוהר
 לו פֿרטהיידיגן זוכט , זאנדרן אויך זאדרייסט אייט נאך
 נייע אפֿענבארע פֿרעלשונגן לו דען אלטן הינלונפֿיגן .
 אלליין

(קעא)

דער גמרא הינטן אן געלט , זאגן און איברטריט
זאגאר דיא עשרת הדברות , אונד אכט זיך קיין
גוויסן דרויסן אויף לא תרצה עובר לו זיין , אוי לאותה
בושה וכלימה . מעכטע דאך דיא זאבנטוועהרטע
געזעצטע דער פריינדע לו ברין דאס אגפאנגע ווערק
פאלענד , אונד דאס ערשטע לוועקאעסיגע אונד וואהל
אייגריכטעטע טארטן הוי אונטר יידישן גאיינדן ער
כיכטן . מעכטע דינע קעניגטטארט , זא וויא זיין
אעהערעם גוטן , אויך הירין דאס אונטר אונד פארבילד
פיר אונזע ברודר ווערדן .

מר

אליין , דא עס פאן דינס זאננע נאטארטיש בקאנט
זינט , דאסער ניכט נור אס זייגאנגע זינער טריפ
טען זעלבסט גדיכטע , אונד פאלטן נאח , אויך זיך
פערערטיגט , אין דענן ער זיך אויך דיא אונפערטע
ססטע וויינע דיא גרעסטע זאבשפריכע ביילעגט , זאגן
אויך זאגאר זיך ערדיכטעטע הסכמות טרייבט , אלס
העטטע ער זיך פאן פערטארבן רבנים ערהאלטן ,
אויך איברהויפט גערן זיינע אייגן האלב וואהרן אונד
אונפעהויעטע קענטיטע דען בריהאטן אענרן דער פאר
וועלט אונדערטיבט : זא קאן ער , דא ווא עס אויך
וואהרהייט אונד אוראזיטעט אנקאנט , וואהל קיינע
שטיאנע האבן .

ה פ ז ט

תולדות

(קעב)

תולדות הזמן

א

ברעסלויא

בארבעה עשר יום לחודש טבת בשנת התקנ"ד קימו וקבלו עליהם עדת ישורן היושבים פה פה אחד את הרב הגאון המפורסר מו"ה ישעיהו פייק כר"ו לראש בית דין ולמורה דרך בעירנו חתת הרב המנוח הגאון מו"ה יוסף תאומים זצ"ל . וכבר כודע תפארת הרב הזה בכל מושבות בני ישראל, ועליו כשיר שירת חכמי התלמוד : לא כהל ולא שרק ולא פרכים ויעלת חן .

ב

לעמבערג

מהעיר הלזו נכתב לנו כזאת : אדונינו מלכנו המסיד הקיסר יר"ה המשיך. חסדו להאדון החכם הפילוסוף מו"ה הירץ , המנהיג הראשי לכל בתי חנוך ולדרי העברים אשר במדינת גאליציען , והראש לעין כל כי מאז חן בעיניו , בשלחו לו מטבע זהב גדולה , להיות לו לכבוד ולתפארת , בגלל המכתב אשר כתב מטעם המלך ויועציו לטובת אחינו היהודים , לתועלתם ולתועלת הקבוץ .

מודעה

את המערכת הראשונה למאסף חדש הזה הדפסנו בעיר בערלין , ועל כי רחק ממנו מקום הדפוס לא יכולנו להגיה אותה כראוי ולתקן כל המעוות , ועל כן נכלו בדפוס

(קעג)

בדפוס המהכרתה היא שגיאיות רבות מאוד אשר עליהם
לא עברה עין המגיה , ולדבר הזה יסלח לנו הקורא
האהוב ! ואנחנו נציג אי"ה בסוף כל הכרך לוח הטעות,
למען תהיה ביד כל קורא לתקן השגיאה במקום הראוי
לה . ואולם על דבר טעות אחד אשר יצא מתחת
מכש הדפוס נדבר פה עוד דבר באוזני הקורא למען
האמת והשלום . כי בפתיחתנו לאגרת הרב מוהרר
שמואל לאנדווא בפראג נדפס הדברים : האגרת
הזאת שלוחה אלינו מאת הרב וכו' וכאשר
שמענו היו הדברים האלה , אחר זאת המהכרת
הראשונה לאור , כאכן נגף לאיזה אנשים בעיר
פראג יע"א בדפוס שהדברים כהווייתן וככתבן
ושהרב ר' שמואל הכ"ל שלח בשמו האגרת ההיא אלינו
לעזרה ריב ומדנים בין יושבי עירו . בשמענו זאת חשנו
ולא התמהמנו לשקוט כל ריב וכל מדון , ושלחנו על
בי דואר לאיש אחד מידידינו בפראג , את הכתב
הנעתק פה , לפרסמהו שם , והבטחנו גם כן להדפיסו
במהכרת הבאה . ואלה דברי הכתב הזה אשר שלחנו :

ה ג ה

גדולה אמת שהיא יקוד כל שלימות , ואין לך מדה גרועה
יותר מבטולה ואהבת השקר ; ולכן גם לא נמנע
מלהעיד לפני כל ולתקן בפרהסיא שגגה אשר יצאה
מתחת מכש הדפוס בענין האגרת מאת הרב מו"ה
שמואל לאנדווא נר"ו , הכדפסת במהכרת הראשונה ,
אחרי שלל היה בידינו להגיה אותה טרם יצאה מן
הדפוס לגמרי כהיות שמקום ההדפסה רחוק מעירנו
פה כארבעים מיל .

בפתיחתנו להאגרת הזאת נאמר : האגרת הזאת
שלוחה

ששלושה אליו מלת הרב וגו'. ובמקום אחר
 שם אמרו: ועל כן גם עתה העתקנו
 האגרת הזאת בחוף המאסף כאשר היא
 שלוש אליו מלת הרב המהדר בלי
 ערוב צד שום דבר מדעתנו וגו' .
 מזרזף אלו ב' המאמרים ישמע כאלו כתב לנו הרב
 המחבר בעצמו בענין האגרת הזאת, ואולם באמת
 לא כן הוא, כי לא כתב לנו שמואל הכ"ל לא
 בענין זה ולא בענין אחר. גם אין איש אחר
 מתושבי עיר פראג שלחה לנו. אך
 שכל זה ידענו ידיעה ברורה ונאמנה,
 כי האגרת הזאת יצאה מתחת ידי הרב ר' שמואל
 הכ"ל, כאשר יעידו על זה כל אחינו יושבי עיר
 פראג אוהבי האמת השם ישמרו. וענין השגיאה
 כך הוא, בכתיבת ידינו נמצא: האגרת הזאת
 מלת הרב וגו' שלוחה לנו להדפיסה
 וגו'. אכן המאמר האחרון שזכרנו יצא מתוך
 ידינו דברים ככהבן, אלא שלא היתה כונתנו בזה
 לאמור, כאשר הוא שלוחה לנו, מלת הרב
 המחבר, כי אם כאשר היא שלוחה לנו מלת
 הרב, כלומר כאשר היא שלוחה לנו ככתבת
 מלת הרב; כאשר יודה כל יודע בטיב הלשון,
 שמן הדיו להאמר כן, ע"ד כלל ידוע בדקדוק
 הנקרא עליופזים (*). ואם יש בזה מקום לטעות
 בודאי

(*) וכן כל"א: וויר האבן עם איינגריקט, וויז עט
 חונט פֿונט פֿרעוטר לוגטיקט ווורדן איינט
 ישמע בזה האופן, שהמחבר אינו המשלח בעצמו, אך
 שבודאי יש מקום לטעות אם לא תורה ההמשך אמתת הענין.

(קעה)

כדאי, סמכלו על שכו השון בראש הפתיחה. אמנם
אעפ"כ מצאנו שטעה המגיה בפירוש זה המאמר
האחרון, ושכחיל זה ראש גם לשנות ולהפך המאמר
הראשון כ"ל. כאוס הדובר לכבוד האמת ולכבוד
מי שחזמו אמת, יואל בר"ל ז"ל פראפעסאור
כ"ה פה ברעסלויא ט' אדר ראשון תקנ"ד לפ"ק.
אחר הדברים האלה והנה אגרת שלמה אלינו מעיר
פראג וכתובה רצוף המודעא אשר הודיע בשער
בז' רבים הרב מוה"ר שמואל הנ"ל גם בעסק הזה
ולכחו כעתיק גם אותה פה להראות לכל איש ואיש
כי לא מחשבותינו תלילה לעורר מדנים ולתקור
ריב. וכה דבר:

מורעא רבה

אתמול בא למראה עיני בספר המאסף כרך שביעי
אגרת אחד משני ושם כאמר — האגרת הזאת
שלמה אלינו מאת הרב החכם מוה"ן שמואל להדפיס
במאסף ולהפיצו בישראל וכו' — ובשחזמתי על המראה
הזאת כי ורא יראתי כן יהי זה לנרגן מפריד לעורר מדנים.
ואני בורח מן המחלוקת. אך כתמתי ובזאת אני בוטח כי
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כי כתקע יתד במקום
כאמן מאת אנשי מדות אנשי אמת ואמונה אשר בתוכינו,
אזהבי שלום ורודפי שלום אשר לא נחו ולא שקטו עד שהעמידו
הדברים על מכונם למען עשות שלום בינינו ונתקיים בנו
את וזה בקופה. ומאויים זה אלז זה באהבה ואחיה וכומים
זה לזה בהלכה. ונשתקע הדבר ולא נזכר ואין עוד קול
תרועת מלחמה נשמע ואין צוה ברחובותינו. עם כל זה
להקיר ממני קול תלונה שלא יהי' העם מתאוכנים עלי
לאמר. הלא יחדת את דברך אז לתכמי העיר לבדם שהם
ישפטו

(קצו)

שפטו בדבר ולמה זה שנית את טעמך להטעול בהם לשלוח
דברך חוצה? ולמה זה יתערב זר בתוככם? על זה צריך
אלי להודיע בשער בת רבים. כולל מידו היתה זאת לחכמים
המתכבדים האלה כי אין לי שום הכרות עמם. ומעולם
לא הי' דיבור מצוי בינינו לא בכתב ולא בעל פה ולא ידעתי
ממי יצא הדבר. וכל הקורא במכתבי הזה למראה עיניו
ישפט, כי לא נכתב האגרת הזה לקובעו בדפוס להפיצו
בארץ כי בחפזי כתבתי אז כאשר הייתי מחוץ לעיר כל
ספרים הנצרכים לזה. ולא הי' כוונתי כי אם להודיע עיקר
הדברים לחכמי העיר וכתוך הדברים בעזרתם באזה
הערות מדברי הפוסקים אשר עמדתי עליהם בתחילת
עיוני כי לא הי' הזמן והמקום מוכשר להעמיק כראוי
להרחיב הדיבור במו"מ של הלכה כאשר כאשר במכתבי.
ולחכמי עירי היודעים ומכירים אותי להם דברתי כאשר
ידבר איש אל אחיו לאמר ראה אחי! פה יש מקום עיין
כי נסתרו דרבי הפוסקים בהשקפה ראשונה. אבל לא
כן ידבר איש בענין אשר רוצה להפיק על פני כל הארץ
ולקובעו בדפוס למען יעמוד ימים רבים. כי אז צריך הוא
לשום עין עיונו על הדבר ההוא ולשבב בבית מלא ספרים
ולצרף מחשבתו בעת שדעתו כלולה למען יעמוד על דעת
רבותיו על מה דבריהם הטבעו ולחפש חדרי הפוסקים
ראשונים ואחרונים לכאן על מקור הדברים להיות ראוי
למי שאומרן ולא לערוך שלחן במדבר להעלות מטעמים
אשר לא נגמר בשולן וחסרי' תכלין. פן יהיה לשחוק
בעיני בעלי בינה לאמר ראה זה שולח דברים כבר בי רב
דוד יומא. ומעתה זה יהי' לעד כי אין דעתי כוחה
בהדפסת דברי האגרת הזאת מכ"ש שלא בקשתי משום אדם
להדפיסו. עד כה דברתי לקיים דברי חכמינו ז"ל במשנה
במס' שקלים שאדם צריך לנאת ידי הכרויות כשם שצריך
לנאת

(קעו)

לגלות ידו המקום שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל ואומר
ומה חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ייך כאשר דרכי
תמיד לדון את כל אדם לכף זכות ופירש לחכמים המחברים
האלה שבוודאי לא יכזבו ויו מעיינותם אשר יפנו חוצה בשקר
הכראה לעינים : עלה מדעתי כי כשגבה יצא זה מתחת מכבם
הדפוס במקרון מסגרת . וכך נריך להיות אגרת הזה (שלוסה
אלינו) מאת הרב החכם כו' והוא מאת מוסגר כאלו כאמר
האגרת הזה מאת הרב החכם כו' שלוסה אלינו להדפיסון
במאסף כו' . ואני בטוח במדפיסי המאסף שיסירו המכשלה
הזאת ויעל קפרס ויפרסמו בדפוס סתמא בפרשו כי א מילי
כשלה להם האגרת הזה . פראג יום ג' ד' אדר ראשון
תקק"ד לפ"ק . הקטן שמואל קג"ל לנדא בן הגאון מהר"י
זצ"ל הכ"מ אב"ד דק"ק פראג יע"א .

זההנה מה שכתב הרב ר' שמואל המודעא שלו : כי לא
מילי היתה זאת לחכמים המחברים האלה
וגם בסוף דבריו לאמר כי לא מילי גשלה להם האגרת
הזאת , אמת וליכי הוא , וחוכה עלינו לכפול ולשגש הדברים
ולאמר : כי הרב ר' שמואל הנ"ל לא שגלה בעצמו
את המודעא הזאת , כי אין לנו שום הכרות עמו ,
ומעולם לא הירד דבור מצויה בינו ובינינו לא
בכתב כי אם , איש אחד מאוהביו ומיודעיו
אשר עבר דרך פראג לעיר קארלסבאד שלח אלינו המודעא
הזאת , ואולם מה שכתב ר' שמואל הנ"ל : שלא מדעתו בדפוס
האגרת ההיא , ואין דעתו נותה כלל בפרסום האגרת ,
משיכים אכתנו : לו ידענו שאין דעת ר' שמואל כותה בהדפסה
אגרתו , בוודאי משכנו ידינו ממנה ולא הסגנוה כלל
במכתבתנו , כי מה לנו ולדברי ריבות בן יושבי על מדון
בעיר פראג ? מה ונתן ומה יוסף לנו , אם הני חרי דבן
ר' מיכאל

(קענע)

ר' מנחם לייב, נכדו ר' יעקב ג"ב יושב ב"מ של רש"ק.
א"ס הרב ר' שמואל לאנדוויץ, א"ס איש אחר, או אין אחר?
אבל, אויבזיין הנזכר אשה הלך דרך פראג לקארלסבאד,
ואשר שלח לנו האגרת, הוא הודיע לנו באר היטיב לאמורי
שמרנו, ומדעתו ר' שמואל הוא שולח לנו האגרת הזאת, כי
הוא צוה לשלוח ולמען יהיה לנו לעד שיהיה ר' שמואל ספק
בפרסום האגרת הזאת הראש לנו, שהאגרת השלוחה היא
מוכרת ומכונה ידו הרב ר' שמואל בעצמו, והיה איך שיהיה
א"ס העולם הוא סקר ענה בהרב ר' שמואל ג"ל, הוא איש
ואנחנו בקיים, כי שמכנו על דבריו השולח ועל המופת אשר
היה לאמת דברו באי א"ס. מה שמואל לאנדוויץ
אך, זאת נאמר וזוהי נכח מהרב ר' שמואל נ"ל ואין מק
שאר התורנים בעיר פראג אשר התעסקו עמו בענין
הזה. אחריו של ודו הדפסת האגרת הזאת נחפרס
הסבבך הזה בעולם, ורבים מאנשי דק ויושר מתאונים
לשמוע בזה כסדרו טענות ר' שמואל לה"ל, ועל אופן
מה היה לאל ידם לעשות פשר בענין הזה. כי כפי
הנראה בעינינו, א"ס הנראה של רש"ק כפי אשר
העתיקה הרב ר' שמואל אמת וצדק, יתנו קושיות
וטענות של הרב ר' שמואל חזקות ועצומות, ובמקומם
עומדות לאמור, או שהני תרן רבנן יניסו ידם מלאתו
בזכות המתנה של רש"ק ז"ל, או שישגו אחר מלחמה
יושבו על מדין, ועל כן אנחנו מבקשים בשם אנשי דק
ואלה, שיהיו ויתפרסם על ידי הדפוס, תוכן הפשר הזה,
אין כפל הדבר ובמה הצטרק, כי א"ס המה מתאים
ומבקים את הדבר הזה, ואמרו פריצו בני עמנו, תלמודי
מבנים מפרכים זה את זה כוונת וכוונת פניהם בקרקע
בדבר אשר מוגע בכם לבין עצמם ולמה ואמרו המתלוצצים
בכם שנתקיים בלמה במקלות קודם ה"ב בסוף פס?
לא

(קעט)

לא כן! הודיעו ברכים נדקת משפטכם, וידעו כי יש
אלהים שופטים בארץ. וגם אהנו נחזיק ידכם בדבר
הזה, כי אם תשלחו לנו תוכן הפשר, אהנו נדיסקרו
באמת ממחברות הבאות. אתם האמת והשלום אהנו.
יזאל ברי"ל פראפעטאר. אהרן וואלפסוואהן.

שורה	תחת	קרא
ה	הכתובים	הכתובים
א (חלמטה)	בכמלח	במלח
ו (כהערה ד)	ויקרו	ואיקרו
ט (שס)	ואכני	ואיכני
יז (כהערה ה)	פיטע	פיטע
ד (שס)	פערנעהרטט	פערנעהרטט
כ (כהערה ח)	דאנערן	דאנערן
ד	כהקיד	בחקיד
ה (כהערה ט)	גס	גס
ט	במא	במא
יג	שאיני	שאיני
יט (כהערה יב)	ולאזני	לאזני
יג	אמת	הבמה
(וכן כהערה יג ב' פעמים)		
יג	גטעפן	גטעפן
ג	זין	זו
ח	דעס	דען

לוח המכתבים

צד	י-ל	חדלו דרכי חכמה . מכתם
צה	—	תפלה ביום קרב
צט	—	בענין חלוקת תמונות ההקש
קד	י-ל	בענין שני קוים המקבילים
קיא	י-ל	הפשפש . משל
קיח	—	שתן הדות
קיט	—	הלצה
קכ	ע-ל	שיחה בארץ החיים (המשך)
קנה	מ-ר	בשורת ספר עמורי הלשון
קס	—	— שריבן וועגן פריהע
קעב	—	בעערדגונג
—	—	תולדות הזמן . ברעסלויא
—	—	— לעמבערג
—	—	מודעא על דבר הסכסוך
—	—	בפראג
—	—	—

I. Uebersetzungen aus dem Esai as und Tob, von Herrn D. Friedländer. S. 6

II. Kaiserliches Hofdekret, das Enrollement der Juden betreffend. — 22